

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

DIVIZIA CERCETARE

***Internet: jurisprudența Curții Europene
a Drepturilor Omului***

Actualizare: iunie 2015

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest raport, în format tipărit sau electronic (Web) să contacteze publishing@echr.coe.int pentru a se informa cu privire la procedura de autorizare.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2011, actualizare din iunie 2015. Raportul poate fi descărcat de la adresa www.echr.coe.int (Jurisprudență – Analiză jurisprudențială – Rapoarte de cercetare).

Raportul a fost elaborat de Divizia Cercetare și nu obligă Curtea; poate suferi modificări de formă.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

CUPRINS

<i>INTRODUCERE</i>	5
<i>I. CHESTIUNI DE JURISDICȚIE</i>	5
<i>II. PROTECȚIA ȘI PĂSTRAREA DATELOR RELEVANTE ÎN CAUZELE REFERITOARE LA INTERNET</i>	7
1) Domeniul de aplicare al art. 8 și datele cu caracter personal.....	7
2) Principii generale în materie de păstrare a datelor extrase din jurisprudența Curții	8
3) Informațiile colectate prin mijloace de supraveghere.....	9
4) Colectarea și păstrarea amprentelor digitale, a materialului biologic și păstrarea profilurilor ADN....	10
5) Păstrarea altor date cu caracter personal în bazele de date publice.....	11
6) Protecția datelor în cazul specific al Internetului.....	12
<i>III. INTERNETUL ȘI LIBERTATEA DE EXPRIMARE</i>	14
1) Principiile generale stabilite de Curte în materie de libertate de exprimare se aplică Internetului.....	14
2) Interpretarea Convenției „în lumina condițiilor actuale” trebuie să se țină seama de particularitățile Internetului: „mijloc modern de diseminare a informațiilor”	17
a) PRINCIPII	17
b) LIMITE	18
3) Restricții care se pot dovedi necesare în contextul Internetului (art. 10 § 2).....	19
4) „Obligațiile și responsabilitățile unui portal internet de știri în ceea ce privește comentariile online ale utilizatorilor de Internet.....	21
5) Publicarea de presă pe Internet: consolidarea „îndatoririlor și responsabilităților” jurnaliștilor.....	22
6) Protecție ridicată a libertății de exprimare în materie de exprimare politică, activistă și polemică pe Internet.....	24
A) PRINCIPII	24
B) ÎNTINDEREA CRITICII ADMISIBILE	24
C) LIMITE ALE CRITICII ADMISIBILE	25
7) Efectul descurajator asupra libertății de exprimare.....	25
<i>IV. INTERNET ȘI PROPRIETATE INTELECTUALĂ</i>	27
1) Prezentare.....	27
2) Proprietatea intelectuală intră în domeniul de aplicare al art. 1 din Protocolul nr. 1 din Convenție	27
a) DREPTUL DE PROPRIETATE	27
b) DREPTUL MORAL	28
3) Concluzie	30
<i>V. ACCESUL LA INFORMAȚII ȘI LA INTERNET ÎN TEMEIUL ART. 10 DIN CONVENȚIE</i> <i>30</i>	
1) Aplicabilitatea art. 10	30
2) Obligațiile statului	31
3) Evoluții recente	32
4) Restricții.....	33
5) Acces la Internet.....	33

6) Concluzie	34
VI. OBLIGAȚIA STATELOR DE A LUPTA ÎMPOTRIVA VIOLENȚEI ȘI A ALTOR ACTIVITĂȚI INFRAȚIONALE SAU ILEGALE	35
1) Internet: obligații pozitive ale statelor și protecția drepturilor individuale	35
a) PROTECȚIA INTEGRITĂȚII PERSOANELOR VULNERABILE, INCLUSIV A COPIILOR ȘI MINORILOR	35
b) DIFUZAREA DE IMAGINI CU PRACTICI SEXUALE PE INTERNET	36
c) INTERNETUL ȘI DEFĂIMAREA, AMENINȚĂRILE ȘI INSULTELE	37
d) PROTECȚIA IMIGRANȚILOR ȘI A STRĂINILOR	37
e) INTERNETUL ȘI DIVULGAREA DE DATE FINANCIARE ȘI PRIVIND BUNURILE	38
f) PROTECȚIA COMUNICAȚIILOR VIA INTERNET ȘI OBLIGAȚIILE STATELOR	39
2) Obligațiile pozitive ale statelor împotriva violenței și a altor activități infracționale sau ilegale, consacrate în alte contexte	39
a) OBLIGAȚIA POZITIVĂ DE A PROTEJA INDIVIZII ÎMPOTRIVA SCLAVIEI ȘI TRAFICULUI DE PERSOANE ÎN TEMEIUL ART. 4	39
b) OBLIGAȚIA POZITIVĂ DE A PROTEJA INDIVIZII ÎMPOTRIVA ÎNCĂLCĂRII INTEGRITĂȚII LOR FIZICE ȘI ÎMPOTRIVA VIOLENȚELOR SEXUALE	40
c) OBLIGAȚIA POZITIVĂ DE A COMBATE RASISMUL, DISCURSURILE DE INCITARE LA URĂ ȘI DISCRIMINARE, INTOLERANȚĂ, APOLOGIA VIOLENȚEI ȘI A TERORISMULUI	40
ANEXĂ – LISTA HOTĂRĂRILOR ȘI DECIZIILOR	42

INTRODUCERE

În urma unei cereri din partea *Direcției Generale pentru Drepturile Omului și Statul de Drept, Guvernanța Internetului, Divizia Cercetare și Bibliotecă a Grefei Curții Europene a Drepturilor Omului* a actualizat raportul privind „*Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și Internetul*”, publicat în iunie 2011.

Studiul final actualizat în iunie 2015, pe care îl găsiți mai jos, prezintă jurisprudența Curții cu privire la diverse teme care sunt apropiate sau, în orice caz, interconectate. Precedentele din jurisprudență vor fi citate în mai multe locuri. Considerăm că valoarea adăugată pe care o oferă acest studiu o constituie: o abordare transversală, care asigură claritatea și relevanța informațiilor, cu scopul de a permite o utilizare eficientă. Astfel, domeniul complex cu care avem de-a face servește din mai multe dimensiuni multiplelor voastre centre de interes.

În fine, acesta este un studiu care vă oferă un acces credibil și actualizat, și un fir al Ariadnei sigur, la cauzele soluționate de CEDO și cele pendinte care privesc Internetul; este vorba, în fapt, de o temă în continuă dezvoltare.

I. CHESTIUNI DE JURISDICȚIE

Divizia Cercetare a fost solicitată să exploreze jurisprudența Curții privind chestiuni de jurisdicție invocate în cauzele referitoare la Internet. Trebuie remarcat de la început că termenul „*jurisdicție*” se definește în principal prin capacitatea unei instanțe judecătorești de a judeca o cauză și de a soluționa sau de a lua anumite tipuri de decizii în acest sens. Totuși, acest termen desemnează uneori și zona teritorială a aceleiași instanțe. Este util să se amintească în această privință că, fiind un atribut al suveranității statului, jurisdicția se limitează, în principiu, la teritoriul acestuia [*Al-Skeini și alții împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 55721/07, pct. 131, CEDO 2011].

Or, tranzacțiile și publicațiile pe Internet pot depăși granițele. Altfel spus, cauzele referitoare la Internet prezintă, în majoritatea cazurilor, un element de extraneitate. Astfel, se pune în special problema circumstanțelor în care un tribunal își poate exercita jurisdicția în cazul în care pârâtul se află sau are domiciliul în altă țară decât cea în care este acuzat de un delict civil sau penal care ar fi fost săvârșit pe Internet.

Este vorba totuși în principal de o problemă care va trebui să fie soluționată de *instanțele interne* în raport cu unul dintre principiile de drept internațional privat aplicabile în materie de jurisdicție. Curtea nu trebuie să examineze în mod direct acest aspect. Este, de altfel, ceea ce Curtea a confirmat în hotărârea *Preminyin împotriva Rusiei* (nr. 44973/04, 10 februarie 2011). Reclamanții, doi resortisanți ruși cu domiciliul în Rusia, se aflau în detenție în țara respectivă pe motiv că erau suspectați că au piratat, în 2001, sistemul de securitate online al băncii americane „*Green Point Bank*”, au sustras baza sa de date cu clienți și i-au extorcat bani în schimbul promisiunii de a nu publica conținutul acestei baze de date pe Internet. Primul reclamant afirma că era victima unor abuzuri în timp ce se afla în arest preventiv și susținea că cererea sa de punere în libertate nu a făcut obiectul unei examinări efective. Cauza fusese soluționată de instanțele ruse care s-au declarat competente. Întrucât nimeni nu a pledat în fața sa lipsa de competență a instanței ruse de a examina cauza, Curtea s-a limitat la a se pronunța cu privire la capetele de cerere pe care, în fața sa, părțile interesate le-ar fi formulat în privința detenției lor în temeiul art. 3 și art. 5 din Convenție, fără a evoca chestiunea jurisdicției. În același sens, nimeni nu a contestat competența instanțelor turce atunci când acestea au decis să blocheze accesul la *Google Sites* și la toate site-urile pe care le găzduia (*Ahmet Yıldırım împotriva Turciei*, nr. 3111/10, pct. 67, CEDO 2012).

Este important de reamintit că, în acest stadiu, Curtea nu își exercită propria „*jurisdicție*” decât dacă se poate stabili că presupusa încălcare într-un anumit caz este, într-un fel sau altul,

imputabilă unui stat parte la Convenție și că ține de jurisdicția acestuia din urmă, în caz contrar capătul de cerere va fi respins pentru incompatibilitate *ratione personae* sau *ratione loci*. Jurisprudența tradițională a Curții cu privire la excepțiile de inadmisibilitate *ratione personae* sau *ratione loci* va putea fi, prin urmare, luată în considerare, pe viitor, în cauzele referitoare la Internet. În acest sens, hotărârea pronunțată de Curte în cauza *Ben ElMahi împotriva Danemarcei* (dec.), nr. 5853/06, CEDO 2006-XV) va avea o importanță deosebită în acest tip de cauze. Curtea a concluzionat aici lipsa unei legături jurisdicționale între reclamantii, un resortisant marocan care locuia în Maroc și două asociații marocane cu sediul în această țară, și Danemarca, statul membru în cauză. A considerat că reclamantii nu intrau sub jurisdicția Danemarcei prin efectul actului extrateritorial pe care îl constituia publicarea de ilustrații. De asemenea, a declarat cererea incompatibilă cu dispozițiile Convenției și, prin urmare, inadmisibilă în raport cu dispozițiile art. 35 § 3 și art. 35 § 4 din Convenție.

Hotărârile mai recente [*Catan și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei* (MC), nr. 43370/04, 8252/05 și 18454/06, pct. 103-115, CEDO 2012 (extrase), și *Jaloud împotriva Țărilor de Jos* (MC), nr. 47708/08, CEDO 2014)] vin să precizeze întinderea noțiunii „jurisdicție” într-un context foarte diferit. Nu este mai puțin adevărat că acestea stabilesc principii directe aplicabile exercitării de către un stat contractant a „jurisdicției” în afara teritoriului său, în sensul art. 1 din Convenție. Astfel, nu este exclus ca situațiile în care actul imputat se situează în afara teritoriului național să poată intra sub incidența „jurisdicției extrateritoriale” a statului în raport cu Convenția. Elementul determinant îl reprezintă exercitarea unei puteri și a unui control efectiv de către statul membru în afara teritoriului său național. Trebuie observat și faptul că, de asemenea, Curtea se bazează pe normele de drept internațional [a se vedea, de exemplu, *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), nr. 27765/09, CEDO 2012].

Responsabilitatea, într-o astfel de ipoteză, rezultă din faptul că art. 1 nu poate fi interpretat ca autorizând un stat contractant să săvârșească, pe teritoriul unui alt stat, încălcări ale Convenției pe care nu ar fi avut dreptul să le săvârșească pe teritoriul său.

Pe scurt, nu poate fi exclus *a priori* ca un act săvârșit pe un teritoriu terț să țină de „jurisdicția” unui alt stat în temeiul unui act extrateritorial [a se vedea, *a contrario*, *Ben ElMahi împotriva Danemarcei* (dec.), citată anterior].

Pe de altă parte, cercetarea permite să se constate că, până în prezent, există foarte puține cauze referitoare la Internet în care să fie invocate „chestiuni de jurisdicție”. În special, decizia *Perrin împotriva Regatului Unit* (nr. 5446/03, CEDO 2005-XI) merită să fie menționată. În această cauză, reclamantul, un resortisant francez cu domiciliul în Regatul Unit, a fost condamnat pentru că publicase un articol obscen pe un site Internet. Acest site era operat și controlat de o societate cu sediul în Statele Unite ale Americii, care respecta toate legile locale și la care partea interesată era acționar majoritar. Curtea și-a însușit motivarea curții de apel potrivit căreia a limita jurisdicția tribunalelor britanice, în materie, la cazurile în care locul publicării ținea de zona lor incita editorii să publice în țări în care ar fi avut slabe șanse să fie urmăriți penal. Curtea a hotărât, de asemenea că, în calitate de rezident britanic, partea interesată nu putea susține că legile Regatului Unit nu îi erau accesibile în mod rezonabil. În plus, exercita o activitate profesională cu site-ul său Internet și, prin urmare, putea în mod rezonabil să considere că îi revenea sarcina de a da dovadă de o mare prudență în acest context și de a obține avizele juridice necesare. În ceea ce privește proporționalitatea sancțiunii aplicate reclamantului, este, de asemenea, interesant de observat că, deși difuzarea imaginilor în cauză ar fi putut să nu fie ilegală în alte state, inclusiv în state care nu sunt părți la Convenție, cum ar fi Statele Unite ale Americii, aceasta nu însemna că interzicând o astfel de difuzare pe teritoriul său și urmărind penal și condamnând partea interesată, statul pârât și-a depășit marja de apreciere. Astfel, Curtea a declarat cererea în mod vădit nefondată, în sensul art. 35 § 3 din Convenție.

Atunci când o cauză este de competența instanțelor din statul vizat de cerere, Curtea nu se poate substitui instanțelor interne ale acestuia. Curtea nu a admis cererea unei reclamante care susținea în fața sa că instanțele ar fi trebuit să aplice faptelor din cauză alte texte, în special

dispozițiile din dreptul Uniunii Europene referitoare la prestatorii de servicii de Internet. Poziția Curții este clară: nu este de competența sa să se pronunțe „*cu privire la oportunitatea tehnicilor alese de legiuitorul statului pârât pentru a reglementa un anumit domeniu; rolul ei se limitează la a verifica dacă metodele adoptate și efectele acestora sunt în conformitate cu Convenția*” [Delfi AS împotriva Estoniei (MC), nr. 64569/09, pct. 127, 16 iunie 2015].

II. PROTECȚIA ȘI PĂSTRAREA DATELOR RELEVANTE ÎN CAUZELE REFERITOARE LA INTERNET

1) Domeniul de aplicare al art. 8 și datele cu caracter personal

Convenția Consiliului Europei pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, din 1981, le definește ca fiind orice informație privind persoana fizică identificată sau identificabilă.

Protecția și păstrarea datelor cu caracter personal țin în mod clar de dreptul la respectarea vieții private, astfel cum este garantat de art. 8 din Convenție. Această din urmă dispoziție protejează o întreagă serie de drepturi, și anume dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței:

Articolul 8

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

De altfel, Curtea a hotărât că protecția datelor cu caracter personal joacă un rol fundamental în exercitarea dreptului la respectarea vieții private și de familie [S. și Marper împotriva Regatului Unit (MC), nr. 30562/04 și 30566/04, pct. 103, 4 decembrie 2008].

Principiul este acela că art. 8 protejează informațiile cu caracter personal în privința cărora un individ poate spera în mod legitim că nu sunt publicate sau utilizate fără consimțământul său (Flinkkila și alții împotriva Finlandei, nr. 25576/04, pct. 75, 6 aprilie 2010; Saaristo și alții împotriva Finlandei, nr. 184/06, pct. 61, 12 octombrie 2010), cum ar fi, de exemplu, adresa de domiciliu (Alkaya împotriva Turciei, nr. 42811/06, 9 octombrie 2012).

Difuzarea de informații despre o persoană menționându-se numele complet al acesteia constituie o ingerință în dreptul la respectarea vieții private [Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH împotriva Austriei (nr. 2), nr. 1593/06, 19 iunie 2012]. Utilizarea neconsimțită doar a prenumelui unei persoane poate, în anumite cazuri, să constituie o ingerință în viața privată a acesteia. Acest lucru este valabil, de exemplu, atunci când numele este menționat într-un context care permite identificarea persoanei vizate și atunci când este utilizat în scopuri publicitare (Bohlen împotriva Germaniei, nr. 53495/09, pct. 45, 19 februarie 2015).

Dreptul la viață privată include confidențialitatea comunicațiilor, inclusiv cea a schimburilor comerciale prin poștă, telefon, poștă electronică și alte mijloace de comunicare, precum și confidențialitatea informațiilor, inclusiv cele online (Copland împotriva Regatului Unit, nr. 62617/00, CEDO 2007-1).

Noțiunea de viață privată include elemente referitoare la dreptul la imagine al unei persoane (Sciacca împotriva Italiei, nr. 50774/99, pct. 29, CEDO 2005-1). Cu alte cuvinte, fotografiile sau înregistrările video în care este prezentată imaginea unei persoane intră în domeniul de aplicare al art. 8. Dreptul persoanei la protecția imaginii presupune, de altfel, controlul asupra propriei imagini, ceea ce include și posibilitatea de a refuza difuzarea [Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2) (MC), nr. 40660/08 și 60641/08, pct. 96, CEDO 2012]. Trebuie ținut cont de

acest fapt atunci când este pusă în discuție păstrarea imaginii de pe site-uri Internet comune sau sociale. În fapt, este vorba despre unul din domeniile în care protecția reputației și a drepturilor altora are o deosebită importanță, fotografiile putând conține informații foarte personale, chiar intime, despre un individ sau familia sa. Cauza *Verlagsgruppe News GmbH și Bobi împotriva Austriei* (nr. 59631/09, 4 decembrie 2012) este interesantă în acest sens. Fuseseră făcute fotografii cu ocazia unui eveniment privat în apartamentul reclamantului. Fotografiile fuseseră făcute cu acordul său, dar fără intenția de fi scoase din cercul privat (pct. 86). Acestea vizau viața intimă a reclamantului și nu erau indispensabile pentru articolul în litigiu, astfel încât dreptul la imagine al părții interesate a prevalat (pct. 89-90).

Înregistrarea audio a unei persoane în scopul efectuării de analize constituie, de asemenea, o ingerință în dreptul la respectarea vieții private (*P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, nr. 44787/98, pct. 59-60, CEDO 2001-IX).

Publicarea de date sau informații colectate în locuri publice prin mijloace sau într-o măsură care depășește ceea ce este în mod normal previzibil poate face, de asemenea, ca aceste materiale să intre în domeniul de aplicare al art. 8 § 1 (*Peck împotriva Regatului Unit*, nr. 44647/98, pct. 60-63, CEDO 2003-1, privind transmiterea către mass-media, în scopul difuzării, de imagini video ale reclamantului într-un loc public). În cauza *Khmel împotriva Rusiei* (nr. 20383/04, 12 decembrie 2013), reclamantul se plângea că a fost filmat în timp ce se afla în secția de poliție și că înregistrarea video a fost transmisă televiziunii regionale; Curtea a concluzionat că a fost încălcat art. 8.

În hotărârea *Uzun împotriva Germaniei* (nr. 35623/05, 2 septembrie 2010), Curtea a considerat că supravegherea reclamantului prin intermediul GPS, precum și prelucrarea și utilizarea datelor astfel colectate constituiau o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții private, astfel cum este protejat de art. 8 § 1.

2) Principii generale în materie de păstrare a datelor extrase din jurisprudența Curții

Deși art. 8 are, în principal, ca obiect protecția individului împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților publice, i se pot adăuga *obligații pozitive* inerente unei respectări efective a vieții private sau de familie (*Airey împotriva Irlandei*, 9 octombrie 1979, pct. 32, seria A nr. 32).

Aceste obligații pot implica adoptarea de către stat a unor măsuri destinate să asigure respectarea vieții private chiar și în sfera relațiilor dintre indivizi, de exemplu un utilizator de internet și persoanele care oferă acces la un anumit site Internet. Cu alte cuvinte, statului îi revine obligația pozitivă de a lua măsuri pentru prevenirea efectivă a actelor care aduc o atingere gravă datelor privind o persoană, uneori prin intermediul unor dispoziții penale eficiente [*X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 26 martie 1985, pct. 23-24 și 27, seria A nr. 91; *August împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 36505/02, 21 ianuarie 2003; și *M.C. împotriva Bulgariei*, nr. 39272/98, pct. 150, CEDO 2003-XII]. Cauza cea mai recentă, *K.U. împotriva Finlandei* (nr. 2872/02, pct. 43, 2 decembrie 2008), pune în evidență această obligație pozitivă în contextul unui capăt de cerere referitoare la Internet.

În ceea ce privește Internetul, răspunderea statului poate fi angajată fără îndoială prin faptul că părți terțe păstrează date ale persoanelor fizice.

Colectarea, păstrarea, utilizarea și comunicarea de către stat a unor date cu caracter personal, de exemplu într-un fișier al poliției, constituie o ingerință în dreptul la respectarea vieții private, astfel cum este garantat de art. 8 § 1 din Convenție (*Leander împotriva Suediei*, 26 martie 1987, pct. 48, seria A nr. 116). Utilizarea ulterioară a informațiilor stocate nu are relevanță [*Amann împotriva Elveției* (MC), nr. 27798/95, pct. 69, CEDO 2000-11]. O astfel de ingerință este contrară art. 8, cu excepția cazului în care este „prevăzută de lege”, dacă urmărește unul sau mai multe dintre scopurile legitime vizate de pct. 2 din această dispoziție și, în plus, dacă este „necesară într-o societate democratică”, pentru îndeplinirea acestor scopuri. Curtea a stabilit în hotărârea *Uzun împotriva Germaniei* (citată anterior, pct. 77), că supravegherea reclamantului prin GPS, dispusă de procurorul general de pe lângă Curtea Federală de Justiție

pentru a ancheta acuzațiile privind mai multe tentative de omor revendicate de o mișcare teroristă și pentru a preveni alte atacuri cu bombă, era în interesul securității naționale, siguranței publice, pentru a preveni infracțiunile și pentru o mai bună protecție a drepturilor victimelor. Curtea a concluzionat că ingerința astfel cauzată era proporțională cu scopurile legitime astfel urmărite și, prin urmare, „necesară într-o societate democratică” în sensul art. 8 § 2 din Convenție.

Atunci când sunt păstrate informații cu caracter personal în interesul securității naționale, trebuie să existe garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor din partea statului. În cazul în care există asemenea garanții, Curtea nu va concluziona în mod obligatoriu că a fost încălcat art. 8. Autoritățile statului se folosesc în mare măsură de date de telecomunicații pentru supraveghere, deoarece pot fi stocate și accesate la un cost aproape nesemnificativ.¹

Păstrarea, de către stat, a informațiilor personale privind copilăria unei persoane intră în mod evident în domeniul de aplicare al art. 8 (*Gaskin împotriva Regatului Unit*, 7 iulie 1989, pct. 37, seria A nr. 160). Curtea subliniază că este important ca documentele oficiale să fie confidențiale pentru a permite comunicarea de informații obiective și credibile și că această confidențialitate este uneori necesară pentru protecția terților.

De asemenea, informațiile introduse într-un fișier realizat ca urmare a adoptării de măsuri de supraveghere secretă intră și ele în domeniul de aplicare al art. 8 [hotărârea *Amann împotriva Elveției* (MC), citată anterior]. Legea care permite păstrarea informațiilor de acest tip trebuie să indice cu suficientă claritate întinderea și condițiile de exercitare a puterii discreționare a autorităților.

Activitățile profesionale sau comerciale nu sunt excluse din noțiunea de viață privată (*Niemietz împotriva Germaniei*, 16 decembrie 1992, pct. 29, seria A nr. 251-B; și *Halford împotriva Regatului Unit*, 25 iunie 1997, pct. 42, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-III). Atunci când o astfel de activitate se desfășoară la domiciliul privat al unei persoane, ea intră sub incidența noțiunii de domiciliu (hotărârea *Halford împotriva Regatului Unit*, citată anterior). În consecință, apelurile telefonice efectuate din incinta sediilor profesionale sunt *a priori* incluse în noțiunile „viață privată” și „corespondență” în sensul art. 8 § 1. Rezultă, în mod logic, că mesajele electronice trimise de la locul de muncă trebuie să se bucure de aceeași protecție în temeiul art. 8, precum și probele obținute prin supravegherea utilizării de către o persoană a Internetului (*Copland împotriva Regatului Unit*, citată anterior, pct. 30).

3) Informațiile colectate prin mijloace de supraveghere

Supravegherea în secret de către stat permite adeseori colectarea de date [*Rotaru împotriva României* (MC), nr. 28341/95, CEDO 2000-V]. Sistemele de supraveghere secretă trebuie să fie însoțite de garanții prevăzute de legislația care se aplică controlului activităților serviciilor competente [*Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.), nr. 54934/00, pct. 94, CEDO 2006-XI; și *Liberty și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 58243/00, pct. 62, 1 iulie 2008]. În fapt, un sistem de supraveghere secretă menit să protejeze securitatea națională riscă să submineze sau chiar să distrugă democrația motivând că o apără (*Klass și alții împotriva Germaniei*, 6 septembrie 1978, pct. 49-50, seria A nr. 28). Astfel, Curtea trebuie să fie convinsă că există garanții adecvate și efective împotriva abuzurilor (hotărârea *Uzun împotriva Germaniei*, citată anterior, pct. 63). În ceea ce privește principiile generale, Curtea consideră că puterea de a dispune măsuri de supraveghere secretă a cetățenilor nu poate fi admisă în temeiul art. 8 decât în măsura în care există garanții adecvate și efective împotriva abuzurilor. Evaluarea acestui aspect depinde de toate elementele în discuție, de exemplu natura, întinderea și durata eventualelor măsuri, motivele necesare pentru a le dispune, autoritățile competente pentru a le admite, executa și controla, tipul de recurs oferit de dreptul intern (*Kennedy împotriva Regatului Unit*, nr. 26839/05, 18 mai 2010, a se vedea, de asemenea, *Shimovolos împotriva Rusiei*, nr.

¹ Telecommunications Data Retention and Human Rights: *The Compatibility of Blanket Traffic Data Retention with the ECHR*, Patrick Breyer, *European Law Journal*, vol. 11, nr. 3, mai 2005, pag. 365-375.

30194/09, 21 iunie 2011, încălcare).

Cauza *Youth Initiative for Human Rights împotriva Serbiei* (nr. 48135/06, 25 iunie 2013) privea accesul la informații obținute de serviciul sârb de informații prin intermediul unei supravegheri electronice. Curtea a concluzionat că refuzul obstinat al serviciului de informații de a respecta o decizie definitivă și obligatorie care dispunea să furnizeze informațiile pe care le obținuse demonstra un caracter arbitrar (încălcarea art. 10 din Convenție). Această constatare a încălcării a avut, de asemenea, consecințe practice. Astfel, în temeiul art. 46 (forța obligatorie și executarea hotărârilor), Curtea a solicitat serviciului de informații să furnizeze organizației neguvernamentale reclamante informațiile solicitate privind numărul de persoane care făcuseră obiectul unei supravegheri electronice.

4) *Colectarea și păstrarea amprentelor digitale, a materialului biologic și păstrarea profilurilor ADN*

În cauza *McVeigh, O'Neill și Evans împotriva Regatului Unit* (nr. 8022/77, 8025/77 și 8027/77, raportul Comisiei din 18 martie 1981, *Decizii și rapoarte* nr. 25, pag. 15, pct. 224), Comisia a examinat mai întâi problema prelevării și păstrării de amprente digitale efectuate în cadrul unei serii de măsuri de anchetă. Comisia a recunoscut că cel puțin unele dintre măsuri constituiau o ingerință în viața privată a reclamantilor, lăsând deschisă întrebarea dacă păstrarea doar a amprentelor reprezenta, de asemenea, o astfel de ingerință.

În decizia *Kinnunen împotriva Finlandei* (nr. 24950/94, decizia Comisiei din 15 mai 1996), Comisia a considerat că păstrarea, după arestarea reclamantului, a amprentelor digitale și a fotografiilor nu constituia o ingerință în viața sa privată, în măsura în care aceste probe nu conțineau nicio apreciere subiectivă care să facă obiectul contestației. Odată făcute aceste precizări, a luat act de faptul că datele respective au fost distruse nouă ani mai târziu, la cererea reclamantului.

În decizia *Van der Velden împotriva Țărilor de Jos* (dec.) [nr. 29514/05, CEDO 2006-XV (extrase)], Curtea s-a delimitat de decizia *Kinnunen împotriva Finlandei*, citată anterior. Curtea a considerat că, ținând seama de modul în care ar putea fi utilizate în viitor materialul biologic, păstrarea sistematică a datelor depășea domeniul identificării neutre a unor caracteristici cum ar fi amprentele digitale și avea un caracter suficient de intruziv pentru a constitui o atingere adusă dreptului la respectarea vieții private, garantat de art. 8 § 1 din Convenție. Totuși, în acest caz, Curtea a considerat că cererea era în mod vădit nefondată pe motiv că stabilirea și păstrarea profilului ADN al reclamantului urmăreau scopurile legitime de a preveni infracțiuni și de a proteja drepturile și libertățile altora și că, în aceste condiții, măsura putea fi considerată „necesară într-o societate democratică”.

În hotărârea Marii Camere *S. și Marper împotriva Regatului Unit* (MC), citată anterior, Curtea a urmat raționamentul din decizia *Van der Velden împotriva Țărilor de Jos*. Având în vedere ritmul ridicat în care se succed inovațiile în domeniul geneticii și al tehnologiilor informației, Curtea nu putea exclude posibilitatea ca aspectele vieții private legate de informațiile genetice să facă în viitor obiectul unor încălcări prin metode noi, care nu pot fi prevăzute cu precizie. În aceste condiții, conservarea atât a materialului biologic, cât și a profilurilor ADN constituia o atingere adusă dreptului reclamantilor la respectarea vieții lor private. În această hotărâre, Curtea a recunoscut că interesul persoanelor în cauză de a le fi protejate datele cu caracter personal putea fi depășit de interesul legitim reprezentat de prevenirea infracțiunilor. Se pare însă că Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord erau singurele ordini juridice, în cadrul Consiliului Europei, care autorizau păstrarea pe termen nelimitat a amprentelor digitale și a probelor și profilurilor ADN ale oricărei persoane, indiferent de vârstă, suspectate de a fi comis o infracțiune care ducea la înscrierea în evidențele poliției. Curtea a considerat, de asemenea, că păstrarea datelor referitoare la persoanele necondamnate putea aduce prejudicii serioase în cazul *minorilor*, precum primul reclamant, având în vedere situația lor specială și importanța dezvoltării și integrării lor în societate. Constatând o încălcare a art. 8, Curtea a hotărât că păstrarea datelor în litigiu constituia o ingerință disproporționată

în dreptul reclamanților la respectarea vieții lor private și nu putea să fie necesară într-o societate democratică.

Spre deosebire de cauza precedentă, cauza *M.K. împotriva Franței* (nr. 19522/09, 18 aprilie 2013) se referă la un sistem de conservare a amprentelor digitale – ale unor persoane bănuite de comiterea unor infracțiuni, dar care nu au fost condamnate – limitat în timp (25 ani), care oferă posibilități teoretice de ștergere a datelor (dar nu un drept). În acest caz, Curtea a constatat o încălcare a art. 8, subliniind importanța menținerii unui just echilibru între interesele publice și private concurente aflate în joc în acest tip de situații.

În cauza *Peruzzo și Martens împotriva Germaniei* (dec.), (nr. 7841/08 și 57900/12, 4 iunie 2013), ingerința în litigiu privea persoane condamnate pentru infracțiuni grave. Pentru prima dată, Curtea a abordat problema garanțiilor legate de colectarea, păstrarea și utilizarea de material ADN în acest context. Curtea a respins cererea considerând măsura proporțională și necesară într-o societate democratică.

5) Păstrarea altor date cu caracter personal în bazele de date publice

În cauzele *B.B. împotriva Franței* (nr. 5335/06, 17 decembrie 2009) și *Gardel împotriva Franței* (nr. 16428/05, 17 decembrie 2009), problema care se pune era dacă menționarea într-un dosar a autorilor de infracțiuni sexuale era contrară art. 8. Datele ar fi trebuit să fie păstrate timp de 20 sau 30 ani, în funcție de gravitatea infracțiunii. Curtea a concluzionat în final că nu a fost încălcat art. 8, în ambele cazuri, dată fiind existența unei proceduri care permitea să se solicite ștergerea mențiunilor din dosare. Aceasta a ținut seama de gravitatea deosebită a infracțiunilor în cauză și de relevanța păstrării unor astfel de dosare.

În cauza *Dalea împotriva Franței* (dec.) (nr. 964/07, 2 februarie 2010), reclamantul considera că păstrarea informațiilor în privința sa în Sistemul Informatic Schengen a avut ca efect împiedicarea deplasărilor sale în scopuri personale sau profesionale în zona Schengen (vizele necesare i-au fost refuzate). Curtea a considerat inadmisibilă cererea sa în temeiul art. 8, în special întrucât reclamantul a avut posibilitatea să conteste proporționalitatea acestei măsuri în fața unor diferite instanțe naționale.

În cauza *M.M. împotriva Regatului Unit* (nr. 24029/07, 13 noiembrie 2012), reclamanta se plângea de păstrarea și publicarea unui avertisment care îi fusese dat de poliție pentru răpirea unui copil, care nu fusese șters din cazierul său judiciar. Curtea a precizat că un sistem de păstrare și de divulgare a datelor în ceea ce privește antecedentele penale trebuie să prezinte garanții suficiente care să permită să se evite ca datele referitoare la viața privată să fie divulgate cu încălcarea dreptului la respectarea vieții private (ceea ce nu era cazul în speță, încălcare).

Având în vedere multiplicarea bazelor de date naționale și europene, păstrarea informațiilor în cadrul acestora este o chestiune care va fi pusă fără îndoială mai frecvent în viitor în fața Curții Europene a Drepturilor Omului. La nivel european, putem menționa Sistemul de Informații Schengen sau SIS, Sistemul de Informații al Vămirilor sau SID și Sistemul de Informații privind Vizele sau VIS, Sistemul Informatizat de Recunoaștere a Amprentelor Digitale sau EURODAC. Aceste sisteme sunt corelate cu o disponibilitate crescută de a face schimb de informații și de a coopera, cu cerințe de siguranță din ce în ce mai presante (ca urmare a unor grave atacuri teroriste), precum și cu problemele generate de imigrație. Potrivit Autorității Europene pentru Protecția Datelor, „[s]-a observat, de asemenea, în cursul ultimului deceniu, o intensificare a activităților polițienești și judiciare internaționale pentru a combate terorismul și alte forme de criminalitate organizată internațională, grație unui schimb masiv de informații în scopul aplicării legii”².

Impactul asupra dreptului la respectarea vieții private este evident și Curtea s-a dovedit deosebit de vigilentă în ceea ce privește durata de păstrare a acestor date, precum și în ceea ce

² Opinia Autorității Europene pentru Protecția Datelor, 14 ianuarie 2011: [http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=fr&ihmlang=fr&lng1=fr.en&lng2=bg.cs.da.de.el.en.es.et.fi.fr.hu.it.lv.mt.nl.pl.pt.ro.sk.sl.sv.&val=575505:cs&page](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=fr&ihmlang=fr&lng1=fr.en&lng2=bg.cs.da.de.el.en.es.et.fi.fr.hu.it.lt.lv.mt.nl.pl.pt.ro.sk.sl.sv.&val=575505:cs&page)

privește existența unei posibilități reale (și nu fictive) de a solicita ștergerea lor. Se face trimitere în special la hotărârea *Brunet împotriva Franței* (nr. 21010/10, 18 septembrie 2014) privind un fișier al poliției care conținea informații provenite din rapoartele de anchetă și care menționa în special persoanele investigate și victimele. Reclamantul figura în listă, în pofida neînțepării urmării penale împotriva sa. Pentru a constata o încălcare a art. 8, Curtea a considerat în special că acesta nu putea, în practică, să solicite ștergerea din sistem a informațiilor și că perioada de douăzeci de ani de păstrare a datelor reprezenta o păstrare a datelor pe termen cvasi-nedeterminat. Date mai intime, contestate de persoana interesată, pot, de asemenea, figura împotriva voinței acesteia în fișiere ale autorităților publice (*Khelili împotriva Elveției*, nr. 16188/07, 18 octombrie 2011, încălcare).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului se confruntă cu noi concepte, cum ar fi portabilitatea datelor și dreptul de a fi uitat³, altfel spus dreptul persoanei vizate de a se opune prelucrării ulterioare a datelor sale cu caracter personal și obligația impusă controlorului de a șterge datele atunci când acestea nu mai sunt necesare prelucrării.

Cu toate acestea, Curtea nu a avut încă ocazia să se pronunțe cu privire la aceste aspecte în cazul specific al Internetului, astfel cum a procedat Curtea de la Luxembourg în hotărârea din 13 mai 2014⁴. O cauză este totuși pendinte în fața Curții de la Strasbourg privind dreptul de a fi uitat pe Internet: ea privește persoane condamnate care și-au ispășit pedepsele; acestea reclamă refuzul de anonimizare a datelor cu caracter personal care figurează în rapoarte despre procesul lor penal disponibile pe pagini din arhive online⁵.

6) Protecția datelor în cazul specific al Internetului

Problemele legate de utilizarea mijloacelor de supraveghere sunt cu atât mai relevante în cazul Internetului, evoluția în curs a tehnologiei în acest domeniu, inclusiv dezvoltarea rapidă a echipamentelor și tehnicilor de supraveghere a comunicațiilor online. În acest sens, de exemplu, în cauza aflată în curs de examinare *Bureau of Investigative Journalism și Alice Ross împotriva Regatului Unit*, reclamantii se plâng de interceptarea comunicațiilor, inclusiv a celor pe Internet, în temeiul art. 8 și 10 din Convenție (cauza nr. 62322/14, comunicată guvernului pârât la 5 ianuarie 2015).⁶ Mai precis, aceștia consideră că regimul de interceptare a comunicațiilor externe are un efect negativ asupra activității jurnaliștilor de investigație din cauza fricii care rezultă din acest fapt pentru securitatea comunicațiilor lor. În final, potrivit reclamantilor, problema care se pune este cea a rolului presei, în calitate de gardian al democrației, care este în joc. Prezentăm, de asemenea, pe această temă cererea *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (nr. 58170/13), comunicată guvernului pârât la 7 ianuarie 2014⁷. Reclamantii contestă interceptarea comunicațiilor de către serviciile de informații. Această cerere pendinte se referă la compatibilitatea cu art. 8 a colectării, analizei, arhivării și distrugerii datelor interceptate.

Societățile de telecomunicații transmit în fiecare an autorităților publice un număr mare de date de telecomunicații ca răspuns la cereri formulate legal⁸. O cauză este în curs de examinare cu privire la acest aspect. Ea se referă la obligația legală transmisă de poliție unui furnizor de acces la internet de a divulga datele cu caracter personal ale unei adrese IP fără consimțământul abonatului, în cadrul unei anchete pentru pornografie. Curtea a întrebat statul pârât dacă

³ *Ibidem*.

⁴ CJUE, *Google Spain SL și Google Inc. împotriva Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) și Mario Costeja González* – (MC) - C-131/12.

<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=fr&num=C-131/12>

⁵ *M.L. împotriva Germaniei și W.W. împotriva Germaniei*, nr. 60798/10 și nr. 65599/10, comunicate guvernului pârât în temeiul art. 8 din Convenție la 29 noiembrie 2012.

⁶ A se vedea: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-150946>

⁷ A se vedea: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-140713>

⁸ Ian Brown, *Communications Data Retention in an Evolving Internet*, International Journal of Law and Information Technology, Oxford University Press, 2010.

sistemul prevăzut de Codul de procedură penală era compatibil cu dreptul la respectarea caracterului privat al comunicațiilor (*Benedik împotriva Sloveniei*, nr. 62357/14, cerere comunicată în aprilie 2015)⁹. Posibilitatea legală ca autoritățile să obțină de la furnizorii de Internet date personale privind abonații lor face obiectul altor cereri pendinte în temeiul art. 8 (a se vedea, de exemplu, *Ringler împotriva Austriei*, nr. 2309/10, comunicată statului pârât în mai 2013)¹⁰.

În cauza *Copland împotriva Regatului Unit*, citată anterior, chestiunea supravegherii utilizării telefonului, a poștei electronice și a Internetului a fost discutată în temeiul art. 8. În hotărârea sa, Curtea a considerat că nu prezintă importanță faptul că informațiile deținute de către colegiul unde era angajată reclamanta nu au fost nici divulgate, nici reținute împotriva sa în cadrul unei proceduri disciplinare sau de altă natură. Simpla păstrare a informațiilor aducea atingere vieții private a acesteia. Curtea nu exclude, în principiu, ca supravegherea utilizării de către un angajat a telefonului, poștei electronice sau Internetului la locul de muncă poate fi considerată „necesară într-o societate democratică” în anumite cazuri, atunci când este urmărit un scop legitim. Totuși, în această cauză, nicio lege nu reglementa supravegherea la momentul faptelor.

Curtea a afirmat (pct. 45-46 și 48):

„[...] potrivit jurisprudenței sale constante, expresia «prevăzută de lege» presupune – și acest fapt reiese din obiectul și scopul art. 8 – că dreptul intern oferă o anumită protecție împotriva atingerilor arbitrare din partea autorității publice aduse drepturilor garantate de art. 8 § 1. Acest lucru este valabil mai ales în atunci când sunt adoptate măsuri de supraveghere precum cele în cauză, având în vedere lipsa controlului public și riscul de abuz de putere.

Această expresie impune nu numai respectarea dreptului intern, ci privește și calitatea legii, care trebuie să fie conformă cu principiile care caracterizează statul de drept. Pentru a îndeplini cerința de previzibilitate, legea trebuie să utilizeze termeni suficient de clari pentru a indica tuturor în mod suficient în ce circumstanțe și în ce condiții autorizează autoritatea publică să ia astfel de măsuri.

[...] Întrucât nu exista un text de drept intern care să reglementeze măsurile de supraveghere, ingerința în spetă nu era «prevăzută de lege», astfel cum prevede art. 8 § 2 din Convenție. Curtea nu exclude că supravegherea utilizării de către un angajat a telefonului, poștei electronice sau a Internetului la locul de muncă poate să fie «necesară, într-o societate democratică» în anumite cazuri, atunci când este urmărit un scop legitim. Cu toate acestea, ținând seama de concluzia la care a ajuns, nu mai este necesar să se pronunțe cu privire la acest aspect în prezenta cauză.”

Rezultă de aici obligația statelor membre de a prevedea reglementări suficient de accesibile și clare privind supravegherea Internetului la locul de muncă.¹¹

În hotărârea *K.U. împotriva Finlandei*, citată anterior, Curtea a afirmat că, chiar dacă libertatea de exprimare și confidențialitatea comunicațiilor sunt preocupări primare și dacă utilizatorii telecomunicațiilor și serviciilor de Internet trebuie să aibă garanția că viața lor privată și libertatea lor de exprimare vor fi respectate, această garanție *nu poate* fi absolută și uneori trebuie să cedeze în fața altor imperative legitime cum ar fi apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor sau protejarea drepturilor și libertăților altora.

Internetul poate fi, de asemenea, releul unor informații cu caracter personal care, inițial, nu au destinația plasării online. Astfel, un simplu comunicat de presă emis într-un caz individual, fără nicio intenție de a fi postat pe Internet, poate în cele din urmă să ajungă să fie preluat de terțe părți și dezbătut pe Internet în detrimentul dreptului la protecția vieții private a persoanei în cauză. Este ceea ce s-a întâmplat în cauza *P. și S. împotriva Poloniei* (nr. 57375/08, 30 octombrie 2012). Informațiile făcute publice, chiar fără a fi nominale, nu au fost suficient de precise pentru a permite părților terțe să găsească coordonatele reclamantelor și să le contacteze, fie la telefoanele lor mobile, fie personal. Presiunea numărului a intrat în joc în defavoarea reclamantelor, întrucât accesul la informații via Internet sporește

⁹ A se vedea: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-154288>

¹⁰ A se vedea: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-120348>

¹¹. O cerere privind supravegherea utilizării Internetului la locul de muncă de către un angajat al unei întreprinderi private se află încă pe rol. Este vorba despre cauza *Bărbulescu împotriva României* nr. 61496/08, comunicată guvernului pârât la 18 decembrie 2013.

audiența, potențial la infinit (pct. 130). Curtea a reafirmat importanța protejării vieții private și de familie a persoanei private și, în special, a vieții sexuale (pct. 133 și 134).

III. INTERNETUL ȘI LIBERTATEA DE EXPRIMARE

Libertatea de exprimare este garantată de art. 10 din Convenție în termenii următori:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

Publicațiile de pe Internet intră în domeniul de aplicare al art. 10 și al principiilor sale generale, însă forma specială a acestui tip de mass-media a determinat Curtea de la Strasbourg să se pronunțe cu privire la restricții specifice aduse libertății de exprimare pe Internet.

1) *Principiile generale stabilite de Curte în materie de libertate de exprimare se aplică Internetului*

Art. 10 din Convenție se aplică comunicării prin intermediul Internetului [*Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), citată anterior], indiferent de tipul de mesaj și chiar și atunci când obiectivul urmărit este de natură lucrativă (*Ashby Donald și alții împotriva Franței*, nr. 36769/08, pct. 34, 10 ianuarie 2013). În această cauză, Curtea a afirmat pentru prima dată că publicarea unor fotografii pe un site Internet dedicat modei și care oferea publicului imagini de prezentări pentru consultare liberă sau pentru o taxă, precum și spre vânzare, ține de exercitarea dreptului la libertatea de exprimare (pct. 34).

Libertatea de exprimare protejată de art. 10 § 1 reprezintă unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice (de exemplu, *Handyside împotriva Regatului Unit*, 7 decembrie 1976, seria A nr. 24). Limitările aduse acestei libertăți prevăzute la art. 10 § 2 au o interpretare strictă. Ingerințele în exercitarea acestei libertăți de către state sunt posibile cu condiția să fie „necesare într-o societate democratică”, adică, potrivit jurisprudenței Curții, să corespundă unei „nevoi sociale imperative”, să fie proporționale cu scopul legitim urmărit în sensul art. 10 § 2 și justificate prin hotărâri motivate în mod relevant și suficient. Deși autoritățile naționale dispun de o anumită marjă de apreciere, aceasta nu este nelimitată, deoarece este însoțită de controlul european efectuat de Curte (*Aleksey Ovchinnikov împotriva Rusiei*, nr. 24061/04, pct. 51, 16 decembrie 2010).

Afirmațiile care țin de un subiect de interes general în materie de discurs politic beneficiază, în general, de un nivel ridicat de protecție a libertății de exprimare – ceea ce implică o marjă de apreciere a autorităților deosebit de restrânsă [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), nr. 39954/08, pct. 90, CEDO 2012, și *Morice împotriva Franței* (MC), nr. 29369/10, pct. 125, 23 aprilie 2015]. În schimb, marja de apreciere lăsată autorităților naționale este mai largă în ceea ce privește discursul comercial [*Mișcarea raëliană elvețiană împotriva Elveției* (MC), nr. 16354/06, pct. 62, CEDO 2012].

În hotărârea *Comitetul de redacție al Pravoye Delo și Shtekel împotriva Ucrainei* (nr. 33014/05, 5 mai 2011), Curtea a recunoscut pentru prima dată că art. 10 din Convenție trebuie interpretat în sensul că impune statelor membre o obligație pozitivă de a crea un cadru normativ adecvat pentru a asigura o protecție eficientă a libertății de exprimare a jurnaliștilor pe Internet. În această cauză, reclamanții fuseseră condamnați la plata de daune-interese pentru

că republicaseră un text anonim, în mod obiectiv defăimător, găsit pe Internet (însoțit de un editorial care indica sursa și se distanța față de text). Au fost obligați, de asemenea, să publice o retractare și scuze – cu toate că acestea din urmă nu erau prevăzute de lege.

Examinând cauza în temeiul art. 10 din Convenție, Curtea a concluzionat că ingerința invocată nu era „prevăzută de lege”, după cum se prevede la al doilea paragraf al acestui articol, deoarece nu exista la momentul faptelor în dreptul ucrainean nicio dispoziție care să protejeze jurnaliștii care republicau conținutul unei publicații găsite pe Internet. În plus, instanțele interne au refuzat să aplice prin analogie dispozițiile care protejau presa scrisă. Se poate bănuși că raționamentul urmat de Curte va fi deosebit de important pentru protejarea libertății de exprimare a jurnaliștilor pe Internet.

Curtea a precizat deja că art. 10 § 2 din Convenție nu lasă loc pentru restricții privind libertatea de exprimare în domeniul discursului politic sau al problemelor de interes general. Deși un individ care se angajează într-o dezbatere publică de interes general este în mod cert obligat să nu depășească anumite limite în ceea ce privește respectarea – în special – a drepturilor altora, îi este totodată permis să recurgă la o anumită doză de exagerare, sau chiar de provocare, adică să fie oarecum exagerat în afirmațiile sale (*Willem împotriva Franței*, nr. 10883/05, pct. 33, 16 iulie 2009).

În cauza *Sürek împotriva Turciei (nr. 1)* (MC), nr. 26682/95, pct. 62, CEDO 1999-IV, Curtea a afirmat, în ceea ce privește discursul politic, că:

„Limitele unei critici admisibile sunt mai largi în ceea ce privește guvernul față de o simplă persoană de drept privat sau chiar față de un politician. Într-un sistem democratic, acțiunile sau omisiunile guvernului trebuie să fie supuse unui control atent exercitat nu doar de către puterea legislativă și cea juridică, ci și de către opinia publică. În plus, poziția dominantă pe care o ocupă îi impune să dea dovadă de reținere în utilizarea căii penale, mai ales dacă există alte mijloace de a răspunde la atacuri și critici nejustificate din partea oponenților săi. Este desigur posibil ca autoritățile competente ale statului membru să adopte, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, chiar și măsuri penale, pentru a reacționa în mod adecvat și neexcesiv la astfel de afirmații. În sfârșit, în cazul în care afirmațiile în litigiu încurajează utilizarea violenței împotriva unui individ, unui reprezentant al statului sau unei părți a populației, autoritățile naționale beneficiază de o marjă de apreciere mai largă în examinarea necesității unei ingerințe în libertatea de exprimare.”

Într-adevăr, un discurs de incitare la ură nu beneficiază de protecția art. 10 din Convenție (*Gündüz împotriva Turciei*, nr. 35071/97, pct. 41, CEDO 2003-XI), iar discursurile incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție nu beneficiază de protecția art. 10, în temeiul art. 17 din Convenție (a se vedea contribuția referitoare la obligațiile pozitive ale statelor).

Pentru presă, deosebit de prezentă pe Internet, libertatea de a comunica și de a primi informații, precum și garanțiile care îi sunt acordate au o importanță deosebită. Presei îi revine sarcina de a comunica informații și idei cu privire la chestiuni de interes public (a se vedea *Observer și Guardian împotriva Regatului Unit*, 26 noiembrie 1991, seria A nr. 216). Această libertate va fi cu atât mai protejată atunci când participă la discutarea unor probleme care țin de un interes general legitim [*Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei* (MC), nr. 21980/93, CEDO 1999-III]. Orice măsură care restricționează accesul la informații pe care publicul are dreptul să le primească trebuie, prin urmare, să fie justificată de motive extrem de imperative (a se vedea *Timpul Info-Magazin și Anghel împotriva Moldovei*, nr. 42864/05, 27 noiembrie 2007). Autoritățile naționale vor fi obligate să vegheze la respectarea sarcinii jurnaliștilor de a disemina informații privind probleme de interes general, chiar dacă acestea conțin o anumită doză de exagerare și provocare. Cu toate acestea, protecția jurnaliștilor este subordonată condiției ca aceștia să acționeze cu bună-credință, și să furnizeze informații exacte și demne de credit în conformitate cu principiile unui jurnalism responsabil [*Stoll împotriva Elveției* (MC), nr. 69698/01, pct. 104, CEDO 2007-V].

Principiile generale stabilite de Curte în ceea ce privește libertatea de exprimare se aplică și Internetului: „Dată fiind accesibilitatea, precum și capacitatea lor de a păstra și de a difuza mari cantități de date, site-urile Internet contribuie în mare măsură la îmbunătățirea accesului publicului la știri și, în general, la facilitarea comunicării informațiilor. Întrucât crearea de arhive pe Internet reprezintă un aspect esențial al rolului jucat de site-urile Internet, Curtea

consideră că aceasta intră în domeniul de aplicare a art. 10.” (*Times Newspapers Ltd împotriva Regatului Unit* (nr. 1 și 2), nr. 3002/03 și 23676/03, pct. 27, 10 martie 2009).

În ceea ce privește *critica sau satira*, libertatea de exprimare, sub rezerva art. 10 § 2, se aplică și pentru „informațiile” sau „ideile” care offensează, șochează sau deranjează statul sau un segment oarecare al populației. Acest lucru este impus de pluralism, toleranță și o mentalitate deschisă, fără de care nu există „societate democratică” [*Perrin împotriva Regatului Unit* (dec.), citată anterior]. Convenția oferă o anumită protecție în ceea ce privește impertinența satirică. Potrivit Curții, în fapt, acest mod de exprimare poate juca un rol foarte important în dezbateră liberă a problemelor de interes general care trebuie să caracterizeze orice democrație¹². Sancționarea penală a intervențiilor satirice pe teme de interes pentru societate riscă să aibă un efect descurajator (*Eon împotriva Franței*, nr. 26118/10, pct. 60-61, 14 martie 2013).

În schimb, expresiile ofensatoare și injurioase pe Internet care depășesc registrul satiric și sunt defăimătoare determină Curtea să respingă cererea [*Bartnik împotriva Poloniei* (dec.), nr. 53628/10, 11 martie 2014]. În ceea ce privește afirmațiile vulgare și insultătoare postate pe un site de discuții online, această problemă a fost ridicată în cauza *Buda împotriva Poloniei* (nr. 38940/13, cauză comunicată guvernului pârât în temeiul art. 8, la 19 ianuarie 2015¹³).

Libertatea jurnalistică include și recursul posibil la o anumită doză de exagerare, sau chiar de provocare. În ceea ce privește site-urile de discuții online, Curtea a hotărât recent că limita critică admisibilă este largă în cazul în care comentariile provin de la profesioniști din mass-media binecunoscuți publicului care polemizează între ei pe un subiect de interes general (*Niskasaari și Otavamedia Oy împotriva Finlandei*, nr. 32297/10, pct. 9 și 54-59, 23 iunie 2015).

Art. 10 nu garantează totuși o libertate de exprimare fără nicio restricție, în special în cazul în care informațiile difuzate de presă ar putea afecta grav reputația și drepturile cetățenilor (cazurile de defăimare). Însă autoritățile naționale trebuie să își motiveze în mod corespunzător decizia (*Fatullayev împotriva Azerbaidjanului*, nr. 40984/07, pct. 100, 22 aprilie 2010), pentru a proba existența unei „nevoi sociale imperative”.

În plus, sunt frecvente situațiile în care cauzele pun în discuție, pe de o parte, protecția libertății de exprimare, consacrată de art. 10 și, pe de altă parte, cea a dreptului la reputație al persoanelor în cauză care, ca element al vieții private, este protejat de art. 8. Într-un astfel de caz, Curtea verifică dacă autoritățile naționale au păstrat un just echilibru între aceste două drepturi, pe care le consideră de o importanță egală. Pentru Curte, în fapt, aceste cauze necesită „o punere în balanță a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare și a dreptului la respectarea vieții private” [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), citată anterior, pct. 87]. Rezultatul cererii nu poate, în principiu să difere în funcție de faptul că a fost înaintată Curții în temeiul art. 8, de către persoana care face obiectul reportajului, sau în temeiul art. 10, de către editorul care l-a publicat. În fapt, aceste drepturi „merită a priori un respect egal” și marja de apreciere ar trebui, în principiu, să fie aceeași în ambele cazuri.

În hotărârile *Axel Springer AG* (citată anterior, pct. 89-95), și *Von Hannover împotriva Germaniei* (nr. 2) (MC) (citată anterior, pct. 108-113), Curtea a rezumat criteriile relevante pentru punerea în balanță a dreptului la libertatea de exprimare și a dreptului la viață privată, în special contribuția la o dezbateră de interes general, notorietatea persoanei care face obiectul reportajului, forma și repercusiunile publicării și gravitatea sancțiunii impuse.

Prin urmare, pentru a justifica o condamnare pentru defăimare pe Internet, instanțele naționale trebuie să invoce motive relevante și suficiente, și este de competența Curții să le verifice.

La nivel mai general, limitele criticii admisibile sunt mai largi în privința guvernului și a unei personalități publice decât a unei simple persoane de drept privat. Astfel, într-un sistem

¹² A se vedea, de asemenea, pentru publicitate umoristică, *Ernst August von Hannover împotriva Germaniei*, nr. 53649/09, 19 februarie 2015.

¹³ A se vedea: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-152345>

democratic, acțiunile sau inacțiunile guvernului trebuie să fie plasate sub controlul atent al presei și opiniei publice.

Curtea a hotărât că reportajele politice sau de investigație ale jurnaliștilor beneficiază de un nivel ridicat de protecție în temeiul art. 10 (*Mosley împotriva Regatului Unit*, nr. 48009/08, pct. 129, 10 mai 2011).

Pe de altă parte, Curtea a indicat în cauza *Times Newspapers Ltd împotriva Regatului Unit* (nr. 1 și 2), citată anterior):

„46. [...] termenele de prescriere aplicabile acțiunilor pentru defăimare au efectul de a constrânge victimele care doresc să își apere reputația și să acționeze rapid pentru ca editorii urmăriți penal să se poată apăra împotriva acuzațiilor formulate împotriva lor fără a se confrunta cu inconveniente pe care le implică inevitabil trecerea timpului, cum ar fi pierderea documentelor și uitarea. Pentru a stabili durata unui termen de prescripție, este necesar să se pună în balanță protecția libertății de exprimare acordată presei și dreptul persoanelor de drept privat la protecția reputației lor și, după caz, dreptul de acces la o instanță în acest scop. Le revine în principiu statelor contractante, în exercitarea marjei lor de apreciere, sarcina să stabilească termene de prescriere corespunzătoare și să prevadă toate excepțiile care pot fi admise.”

Prin urmare, exercitarea tardivă a unei acțiuni pentru defăimare care nu este justificată de circumstanțe excepționale ar putea constitui o atingere disproporționată adusă libertății presei.

În afara presei, în anumite împrejurări, o pedeapsă privativă de libertate poate fi justificată în contextul internetului: „*dat fiind că reclamantul [care a participat la publicarea de pagini web obscene de către o societate la care era acționar majoritar] putea să își mărească veniturile prezentând fotografii obscene pe pagina de vizualizare, este rezonabil ca autoritățile interne să considere că o sancțiune pur financiară nu ar fi avut un efect descurajator suficient sau ar fi constituit o sancțiune prea ușoară.*” [*Perrin împotriva Regatului Unit* (dec.), citată anterior].

Astfel, „[...] descurajarea efectivă a unor acte grave care pun în discuție valori fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private impune existența unor dispoziții penale eficiente” (K. U. împotriva Finlandei, citată anterior, pct. 43 – cazul unui minor considerat țintă pentru pedofili, via Internet).

Odată ce date private sau personale sunt publicate pe Internet, precum identitatea și numele, necesitatea de a proteja confidențialitatea nu mai poate constitui o cerință importantă care trebuie respectată. Aceste informații și-au pierdut, *de facto*, în mare parte confidențialitatea (*Editions Plon împotriva Franței*, nr. 58148/00, pct. 53, CEDO 2004-IV). Totuși, protecția vieții private și reputației, care are prioritate, va trebui să fie asigurată (*Aleksey Ovchinnikov împotriva Rusiei* (citată anterior, pct. 49-50).

Efectul amplificator al Internetului a determinat Curtea să stabilească un echilibru special între protecția libertății de exprimare și respectarea altor drepturi sau cerințe. Drepturile minorilor sau ale tinerilor sunt protejate în orice împrejurări, având în vedere vulnerabilitatea lor fizică și psihică, și aceasta cu atât mai mult cu cât va fi facil să aibă acces la date în mod gratuit pe Internet sau să fie ținte ale abuzurilor sexuale din partea pedofililor, pe Internet.

2) *Interpretarea Convenției „în lumina condițiilor actuale” trebuie să se țină seama de particularitățile Internetului: „mijloc modern de diseminare a informațiilor”*

a) PRINCIPII

Curtea a făcut următoarea constatare [*Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), citată anterior, pct. 133]:

„[...] site-urile Internet contribuie în mare măsură la îmbunătățirea accesului publicului la știri și, în general, la facilitarea comunicării informației (*Ahmet Yildirim*, citată anterior, pct. 48, și *Times Newspapers Ltd*, citată anterior, pct. 27). În același timp, comunicațiile online și conținutul acestora prezintă un risc mult mai mare decât presa de a aduce atingere exercitării și respectării drepturilor și libertăților fundamentale, în special dreptului la respectarea vieții private (*Comitetul de redacție al Pravoye Delo și Shtekel*, citată anterior, pct. 63).

Internetul este astfel un instrument de informare diferit de presa scrisă, care prezintă riscuri mai mari pentru drepturile protejate în temeiul art. 8 din Convenție (*Węgrzynowski și*

Smolczewski împotriva Poloniei, nr. 33846/07, pct. 98, 16 iulie 2013). Curtea a hotărât următoarele (*Comitetul de redacție al Pravoye Delo și Shtekel împotriva Ucrainei*, citată anterior, pct. 63):

„Internetul este cu certitudine un instrument de informare și de comunicare care diferă în special presa scrisă, în special în ceea ce privește capacitatea sa de a stoca și disemina informațiile. Această rețea electronică, care deservește miliarde de utilizatori în întreaga lume, nu este și nu va putea fi niciodată supusă acelorași reguli și aceluiași control. Cu siguranță, comunicațiile online și conținutul acestora prezintă un risc mult mai mare decât presa de a aduce atingere exercitării și respectării drepturilor și libertăților fundamentale, în special dreptului la respectarea vieții private.

Disponibilitatea informațiilor pe Internet a permis Curții să justifice restricții aduse libertății de a comunica informații sau idei pe suporturi scrise. În hotărârea *Mișcarea raëliană elvețiană împotriva Elveției* (MC), citată anterior, o campanie de afișaj a unei asociații pe domeniul public a putut fi interzisă în conformitate cu Convenția, întrucât, în special, site-ul asociației rămânea accesibil (prin alte mijloace de comunicare). Curtea a susținut în special următoarele (pct. 75):

„[...] poate că ar fi fost disproporționată interzicerea asociației ca atare sau a site-ului său Internet, pe baza elementelor examinate anterior [...]. Limitarea sferei de aplicare a restricției incriminate doar la postarea de afișe pe domeniul public era, așadar, o modalitate de a reduce la minim ingerința în drepturile reclamantei. În această privință, Curtea reamintește că, atunci când decid să limiteze drepturile fundamentale ale persoanelor interesate, autoritățile trebuie să aleagă mijloacele care aduc cel mai puțin atingere drepturilor în cauză [...]. Având în vedere faptul că reclamanta este în măsură să continue să își difuzeze ideile atât prin intermediul site-ului său de Internet, cât și prin alte mijloace pe care le are la dispoziție, precum distribuirea de pliante pe stradă sau în cutiile poștale, nu se poate considera că măsura în cauză era disproporționată.”

Disponibilitatea pe Internet a conținutului unei cărți care conține informații confidențiale face nelegitimă menținerea interdicției de difuzare a cărții deoarece protejarea secretului nu mai poate constitui un imperativ preponderent (*Editions Plon împotriva Franței*, citată anterior, pct. 53).

Disponibilitatea informațiilor pe Internet a permis, de asemenea, Curții să justifice restricții aduse accesului la mass-media. În cauza *Animal Defenders International împotriva Regatului Unit* (MC) (nr. 48876/08, pct. 119, CEDO 2013), o restricție adusă accesului la radio și la televiziune a fost compensată prin accesul la alte mijloace de informare (între care Internetul și rețelele sociale). Mai general, Curtea precizat că „reclamanta are la dispoziție alte mijloace de comunicare și amintește că această posibilitate este un factor-cheie pentru evaluarea proporționalității unei restricții asupra accesului la alte mijloace mass-media potențial utile”.

b) LIMITE

Curtea s-a exprimat referitor la impactul comparat al Internetului cu mijloacele de informare audiovizuale denumite clasice și a estimat că impactul său este mai redus. Prin urmare, Internetul ar putea fi scutit de măsurile restrictive aplicate mijloacelor de informare audiovizuale. De exemplu, este logic să se limiteze o interdicție cu privire la publicitatea politică la anumite mijloace de informare (radioul și televiziunea), având în vedere „influența specifică” a acestor mijloace de informare clasice [*Animal Defenders International împotriva Regatului Unit* (MC), citată anterior, pct. 119]. Poziția Curții, care nu este împărtășită de anumiți judecători, este formulată după cum urmează:

„În special, [Curtea] recunoaște efectul puternic și imediat al acestor mijloace de informare (TV și radio), al căror impact este întărit de faptul că ele rămân surse de divertisment familiare în cadrul intimității căminului [...]. În plus, alegerile inerente folosirii Internetului și mijloacelor de informare sociale fac ca informațiile astfel obținute să nu aibă aceeași simultaneitate sau același impact ca informațiile care sunt difuzate la televiziune sau la radio. De asemenea, în ciuda dezvoltării lor din ultimii ani, nimic nu indică faptul că Internetul și rețelele sociale au beneficiat în statul pârât de un transfer de influență de la mijloacele de teledifuziune și radiodifuziune suficient de important încât să devină mai

puțin necesară aplicarea unor măsuri speciale acestora din urmă”.

Un interviu telefonic difuzat în cadrul unei emisiuni disponibile pe un site Internet are, de asemenea, un impact mai puțin direct asupra telespectatorilor decât cel al unei emisiuni de televiziune (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG împotriva Elveției*, nr. 34124/06, pct. 64, 21 iunie 2012).

3) *Restricții care se pot dovedi necesare în contextul Internetului (art. 10 § 2)*

Este necesar să se procedeze la o conciliere a diferitelor interese care trebuie protejate în sensul art. 10 § 2. Trebuie păstrate reputația, informațiile confidențiale și cele de ordin privat astfel încât orice persoană să poată spera în mod legitim că nu sunt publicate fără consimțământul său.

Curtea a considerat în cauzele *K.U. împotriva Finlandei*, citată anterior, și *Perrin împotriva Regatului Unit* (dec.), citată anterior, că:

„Chiar dacă libertatea de exprimare și confidențialitatea comunicațiilor sunt preocupări primare și dacă utilizatorii telecomunicațiilor și serviciilor de Internet trebuie să aibă garanția că viața lor privată și libertatea lor de exprimare vor fi respectate, această garanție nu poate fi absolută, și, uneori, trebuie să cedeze în fața altor imperative legitime, cum ar fi apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale sau protejarea drepturilor și libertăților altora. (*K.U. împotriva Finlandei*)

Există o diferență clară între ceea ce este necesar pentru a păstra confidențialitatea informațiilor secrete, care este compromisă încă de la prima publicare a informațiilor în cauză, și ceea ce este necesar pentru protecția moralei, care poate suferi o atingere de fiecare dată când o persoană este pusă în fața documentelor în litigiu. [*Perrin împotriva Regatului Unit* (dec.)]”

i Protecția moralei

Având în vedere caracterul relativ al concepțiilor morale în spațiul juridic european, Curtea acordă o anumită marjă de apreciere statelor (*Akdaş împotriva Turciei*, nr. 41056/04, pct. 29, 16 februarie 2010).

În ceea ce privește protecția minorilor, Curtea precizează că o persoană de o vârstă fragedă este vulnerabilă. Acest fapt implică numeroase consecințe în ceea ce privește Internetul.

Un anunț de natură sexuală pe un site de întâlniri de pe Internet despre un minor de 12 ani implică un risc fizic și moral care trebuie protejat. Acest fapt poate impune ca statele membre să adopte măsuri menite să asigure respectarea vieții private până la nivelul relațiilor dintre indivizi.

În ceea ce privește pericolul de pedofilie pe Internet, statul trebuie să prevadă un cadru care să permită concilierea diferitelor interese protejate. A acorda preponderență cerinței de confidențialitate, ceea ce împiedică efectuarea unei anchete eficiente care să permită obținerea de la un furnizor de acces la Internet identitatea autorului unui anunț de natură sexuală privind un minor, nu se justifică (*K.U. împotriva Finlandei*, citată anterior, pct. 41-50).

Vârstă fragedă este un fapt care poate restricționa libertatea presei. Astfel, atunci când vârsta fragedă are ca efect faptul că minorul nu poate fi urmărit penal¹⁴, dreptul presei de a informa cu privire la infracțiunile grave – recunoscut în principiu jurnaliștilor pentru a informa publicul despre proceduri penale în curs – va trebui să dea întâietate dreptului minorului la o protecție efectivă a vieții sale private (*Aleksey Ovchinnikov împotriva Rusiei*, citată anterior, pct. 51 – efectele prezentării într-un articol a identității minorilor implicați într-o cauză cu caracter sexual).

O condamnare penală pentru publicarea unei pagini web cu previzualizare gratuită (pentru care nu exista verificarea vârstei) și, prin urmare, accesibilă liber oricărui navigator pe internet, care prezintă fotografii extrem de obscene și care pot fi căutate de tineri, este justificată de

¹⁴. Este cazul unei infracțiuni săvârșite de o persoană tânără care nu a împlinit vârsta legală pentru a fi angajată răspunderea penală.

necesitatea de a proteja moralitatea și drepturilor altora [*Perrin împotriva Regatului Unit* (dec.), citată anterior].

Menționarea repetată de către presă a identității unui minor implicat într-un incident violent aduce prejudicii dezvoltării sale morale și psihologice, precum și vieții private a acestuia. Acest fapt poate justifica condamnarea civilă a jurnalistului, în urma unei plângeri pentru defăimare, chiar dacă această informație personală se afla deja în domeniul public, întrucât era disponibilă pe Internet (*Aleksey Ovchinnikov împotriva Rusiei*, citată anterior, pct. 52). Jurnalistul a fost găsit vinovat de defăimare în urma unei proceduri civile inițiate împotriva sa din cauza unui articol pe care îl redactase cu privire la un copil, victimă a abuzurilor sexuale comise de alți copii în timpul unei tabere de vară, care menționa identitatea părinților tinerilor delincvenți.

O interdicție de a expune, în locuri publice, un afiș cu adresa de Internet a unei asociații ai cărei membri au fost acuzați de activități sexuale cu minori și care milita în favoarea unei „geniocrații”, oferind servicii în materie de clonare a fost justificată pentru protecția sănătății și a moralei, a drepturilor altora și pentru a preveni criminalitatea, și răspundea unei „nevoi sociale imperative” [*Mișcarea raëliană elvețiană împotriva Elveției* (MC), citată anterior, pct. 76]. Trebuie observat că în această cauză a fost vizată interdicția de a face publicitate într-un loc public pentru un site Internet care dădea dovadă de un anumit prozelitism, nu conținutul site-ului.

ii *Avertizorii*

Avertizorii trebuie să utilizeze mijloacele adecvate pentru a-și realiza obiectivele. Rolul lor este de a dezvălui fapte de natură să intereseze publicul, contribuind astfel la transparența activităților reprezentanților autorității publice. Cu toate acestea, trebuie să acționeze cu „vigilența și moderația necesare”. Dreptul avertizorilor încetează acolo unde începe protecția necesară a personalității celui alt și, în special, a reputației sale. Drepturile avertizorilor nu se extind nici la publicarea de informații false sau deformatate.

Instanțelor naționale le revine sarcina – fiind mai bine plasate decât Curtea să aprecieze ansamblul faptelor și să evalueze impactul afirmațiilor în cauză – de a cântări toate interesele aflate în joc. În cadrul acestui exercițiu, interesele concurente trebuie să fie corect puse în balanță și deciziile naționale să fie lipsite de arbitrar. Este ceea ce a declarat Curtea în cauza introdusă de o asociație de combatere a corupției în administrația publică (*Rúzovj panter, o.s. împotriva Republicii Cehe*, nr. 20240/08, pct. 33, 2 februarie 2012). Curtea a stabilit următorul principiu, valabil în toate circumstanțele (pct. 32):

„O denaturare a realității, efectuată cu rea-credință, poate încălca limitele unor critici acceptabile: o afirmație veridică poate fi însoțită de observații suplimentare, judecări de valoare, supoziții sau chiar insinuări care ar putea crea o imagine eronată în ochii publicului.”

În acest cauză, asociația militantă publicase pe site-ul său Internet un comunicat de presă referitor la un caz despre uleiuri ușoare pentru încălzire, cazul mediatizat pe larg privind evaziuni fiscale masive. Comunicatul avea forma unei somații adresate unui deputat și vicepreședintelui Camerei Deputaților, devenit ulterior ministru al Internelor, care era invitat să clarifice relațiile sale cu anumite persoane. Asociația se plângea că a fost condamnată la plata de daune-interese. Instanțele îi reproșaseră că a publicat, în comunicatul care îl viza pe deputat, afirmații imprecise și deformatate care induceau în eroare cititorul. Curtea a constatat o neîncălcare a art. 10:

„34. Curtea admite că, publicând afirmațiile în litigiu, reclamanta intenționa să exercite în numele publicului un control al legăturilor personale ale deputatului I.L., care i se păreau dubioase. Constată, cu toate acestea, că partea interesată avea libertatea să utilizeze mijloacele adecvate pentru a-și atinge scopurile [...], fără a fi fost obligată să citeze numele complet al lui T.P., pe care respectivul comunicat de presă îl menționa în calitate de persoană de drept privat, sau să folosească despre acesta expresii care puteau conduce la o confuzie.

35. Prin urmare, Curtea concluzionează că „sanctiunea” pronunțată împotriva reclamantei s-a întemeiat pe motive „relevante și suficiente”.

36. Cu privire la „proporționalitatea” sancțiunii, Curtea arată că reclamanta a fost condamnată în urma unei proceduri civile și că i s-a solicitat să elimine comunicatul de presă de pe site-ul său Internet, să prezinte scuze și să plătească lui T.P. daune-interese în valoare de [...] (aproximativ 3 300 de euro la cursul de schimb valabil la data respectivă). [...] În opinia Curții, măsurile luate împotriva reclamantei nu au fost disproportionale în raport cu obiectivul legitim urmărit, deși reclamanta a întâmpinat dificultăți în a li se conforma. [...]”

iii Protecția personalității

Protecția personalității poate justifica o interdicție legală de postare online pe Internet (*PETA Deutschland împotriva Germaniei*, nr. 43481/09, pct. 49, 8 noiembrie 2012). O campanie de afișaj a unei organizații de protecție a drepturilor animalelor, care expunea fotografiile ale prizonierilor din taberele de concentrare alături de fotografiile cu animale crescute în baterii de creștere, a fost posibil să fie interzisă pe Internet, în special pentru a proteja „drepturile altora”. Curtea a concluzionat că nu a fost încălcat art. 10, alăturându-se poziției instanțelor germane în cauză. Acestea au fost în măsură să considere în mod corect că respectiva campanie le reamintea reclamanților suferința și persecuțiile la care au fost supuși. Instanțele au stabilit în mod legitim că această „instrumentalizare” a suferințelor reclamanților aducea atingere drepturilor personalității acestora în calitate de evrei domiciliați în Germania și de supraviețuitori ai Holocaustului. Faptele cauzei nu pot fi privite izolat de contextul istoric și social. O trimitere la Holocaust trebuie examinată în contextul specific al trecutului Germaniei.

În plus, nu a fost pronunțată nicio sancțiune penală, ci doar o somație civilă care interzicea asociației reclamante să facă publice șapte afișe. În plus, asociația reclamantă avea la dispoziție alte mijloace pentru a atrage atenția publicului asupra chestiunii protecției animalelor (*idem*, pct. 49).

4) „Obligațiile și responsabilitățile unui portal internet de știri în ceea ce privește comentariile online ale utilizatorilor de Internet

Recenta cauză *Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), citată anterior, pct. 110, este prima cauză în care Curtea a fost solicitată să examineze un capăt de cerere referitor la răspunderea unei societăți care administra un portal de știri pe Internet ca urmare a comentariilor lăsate de utilizatorii de Internet pe portal. Portalul oferea în scopuri comerciale o platformă pentru publicarea de comentarii ale utilizatorilor de Internet despre informații publicate anterior. În acest cadru, unii utilizatori, identificați sau anonimi, pot face afirmații în mod clar ilegale care aduc atingere drepturilor terților. Curtea a hotărât că operatorul comercial al unui portal de știri pe Internet poate fi considerat răspunzător pentru observații jignitoare postate de utilizatori pe portal.

Două elemente specifice deosebesc această cauză mult așteptată:

- ea vizează un important portal internet de știri operat în mod profesionist și în scopuri comerciale, care publică informații de actualitate redactate de serviciile sale și invită cititorii să le comenteze. Curtea a precizat că această cauză nu are ca obiect alte tipuri de forumuri Internet care pot să publice comentarii scrise de la utilizatori, ca de exemplu forumurile de discuții, website-urile de avizier electronic sau platformele de comunicare socială (pct. 116).
- comentariile utilizatorilor – fie că sunt identificate sau anonime – aduceau atingere drepturilor personalității terților și constituiau un discurs de incitare la ură și incitare la violență față de acești terți (a se vedea, de asemenea, partea VI-3, infra).

Societatea reclamantă, Delfi AS, se plângea că instanțele naționale au considerat-o responsabilă pentru comentariile jignitoare plasate de vizitatorii săi sub unul dintre articolele de știri online, care privea o companie maritimă. Delfi AS a retras comentariile ofensatoare la aproximativ șase săptămâni după publicarea lor, la cererea avocaților proprietarului companiei maritime.

Afirmațiile ilicite încalcă în mod clar drepturile personalității terților. Problema care trebuia

soluționată nu era aceea dacă s-a adus atingere libertății de exprimare a autorilor comentariilor, ci dacă faptul de a considera Delfi AS responsabilă pentru aceste observații postate de terți a adus atingere libertății sale de a comunica informații.

Cu privire la această nouă întrebare, Marea Cameră a decis următoarele (pct. 113):

„[...] recunoașterea diferențelor dintre operatorul unui portal și editorul tradițional, este în concordanță cu instrumentele internaționale în acest domeniu, instrumente în care se observă o anumită tendință către stabilirea unei distincții între principiile juridice care reglementează activitatea mijloacelor de comunicare tipărite și audiovizuale tradiționale, pe de o parte, și activitatea mijloacelor de comunicare pe Internet, pe de altă parte. În recenta Recomandare a Comitetului de Miniștri către statele membre ale Consiliului Europei cu privire la noul concept de mass-media, această distincție este formulată astfel: «În cadrul unei abordări diferențiate și graduale, fiecare actor ale cărui servicii sunt identificate ca media sau ca activitate intermediară ori auxiliară beneficiază atât de forma corespunzătoare (diferențiată), cât și de nivelul corespunzător (gradual) de protecție, iar responsabilitățile fiecăruia sunt de asemenea delimitate în conformitate cu art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului și cu alte norme relevante adoptate de Consiliul Europei» [...]. Prin urmare, Curtea consideră că, din cauza naturii speciale a internetului, «îndatoririle și responsabilitățile» pe care trebuie să și le asume un portal internet de știri, în sensul art. 10, pot fi într-o anumită măsură diferite de cele ale unui editor tradițional în ceea ce privește conținutul furnizat de terți.»

În plus, o societate editoare pe Internet profesionistă trebuie să cunoască legislația și jurisprudența, întrucât poate solicita consiliere juridică cu privire la aceste chestiuni. Curtea consideră că reclamanta este capabilă să evalueze riscurile legate de activitățile sale și să fie în măsură să prevadă, la un nivel rezonabil, consecințele care pot decurge în privința sa în ceea ce privește „responsabilitatea și îndatoririle”. Curtea a afirmat următoarele:

„129. [...] în calitatea ei de editor profesionist, societatea reclamantă ar fi trebuit măcar să cunoască legislația și jurisprudența și ar fi putut totodată să solicite consiliere juridică. [...] Prin urmare, Curtea consideră că societatea reclamantă se afla în posibilitatea de a evalua riscurile legate de activitățile ei și ar fi trebuit să fie capabilă să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele pe care acestea le-ar putea avea. Ingerința în litigiu a fost așadar «prevăzută de lege» în sensul celui de-al doilea paragraf al art. 10 din Convenție.”

În continuare, Marea Cameră a stabilit patru criterii pentru a aprecia dacă condamnarea Delfi AS pentru comentariile postate de terți a constituit sau nu o încălcare a libertății sale de exprimare. Comisia a ținut seama:

- de caracterul extrem al comentariilor în cauză (aduceau atingere „demnității umane” și erau „în mod clar ilicite”); de faptul că fuseseră postate ca răspuns la un articol publicat de Delfi AS pe marele său portal de știri pe Internet care îl exploata profesional în cadrul unei activități comerciale (invitând cititorii să lase comentarii fără a se înregistra în special și fără un instrument de identificare);
- de caracterul insuficient al măsurilor luate de Delfi AS pentru a retrage fără întârziere, după publicarea acestora, comentariile ofensatoare (rămase online șase săptămâni);
- precum și de caracterul moderat al sumei pe care Delfi AS a fost obligată să o plătească (320 EUR).

În final, Curtea nu a constatat o încălcare a art. 10¹⁵. Decizia instanțelor estoniene de a considera Delfi AS răspunzătoare era justificată și nu constituia o restrângere disproporționată a dreptului acesteia la libertatea de exprimare. Prin urmare, pentru prima dată, Curtea a recunoscut că răspunderea unui operator comercial al unui portal de știri pe internet a fost inițiată ca urmare a comentariilor abuziv lăsate de utilizatorii de Internet.

5) *Publicarea de presă pe Internet: consolidarea „îndatoririlor și responsabilităților” jurnaliștilor*

Curtea indică în cauza *Stoll împotriva Elveției (MC)*, citată anterior, că:

„104.[...] Într-o lume în care individul se confruntă cu un imens flux de informații, care circulă pe suporturi tradiționale

¹⁵. Se face, de asemenea, trimitere la expunerea opiniilor separate atașate la hotărâre.

sau electronice și care implică un număr tot mai mare de autori, controlul respectării eticii jurnalistice are o importanță crescută.”

Recent, Curtea a precizat următoarele [*Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), citată anterior]:

„134. În ceea ce privește «îndatoririle și responsabilitățile» de jurnalist, impactul potențial al mijlocului de comunicare respectiv este important și există consens asupra faptului că mijloacele de comunicare audiovizuale au deseori efecte mult mai rapide și puternice decât presa scrisă [a se vedea decizia Comisiei din 16 aprilie 1991 privind admisibilitatea cererii nr. 15404/89, Purcell și alții împotriva Irlandei, Decizii și rapoarte (DR) 70, p. 262]. Un reportaj obiectiv și echilibrat poate folosi metode foarte diferite în funcție, printre altele, de mijloacele de comunicare în cauză (*Jersild*, citată anterior, pct. 31).”

Este evident că publicarea de informații false pe Internet nu este protejată de Convenție [*Schuman împotriva Poloniei* (dec.), nr. 52517/13, 3 iunie 2014].

Îndatorirea presei de a se conforma principiilor unui jurnalism responsabil verificând exactitatea informațiilor publicate (bună-credință, etică, informații credibile) este mai strictă în ceea ce privește cele referitoare la trecut și a căror difuzare nu are un caracter de urgență – arhivele Internet constituind o sursă importantă pentru educație și pentru cercetarea istorică – cât și în ceea ce privește actualitatea, prin natura lor perisabilă [*Times Newspapers Ltd împotriva Regatului Unit* (nr. 1 și 2), citată anterior].

Curtea a indicat în cauza *Times Newspapers Ltd împotriva Regatului Unit* (nr. 1 și 2), citată anterior, pct. 47, că:

„[...] În cazul în care un ziar a fost informat despre introducerea unei acțiuni în defăimare pentru un articol publicat în presa scrisă, introducerea obligatorie a unui avertisment adecvat vizând articolul în cauză în arhivele Internet în care figurează nu poate să constituie o ingerință disproporționată în libertatea de exprimare.”

Cu toate acestea, „îndatoririle și responsabilitățile” jurnaliștilor nu se extind până la a se impune retragerea din arhivele electronice publice ale presei urmelor unor publicații din trecut care, prin hotărâri definitive, au fost considerate defăimătoare. În cauza *Węgrzynowski și Smolczewski împotriva Poloniei* Curtea a concluzionat o neîncălcare a art. 8 în ceea ce privește păstrarea în arhivele Internet a unui articol de presă dintr-un ziar considerat defăimător. Astfel, interesul legitim al publicului de a avea acces la arhivele electronice publice ale presei este protejat de art. 10 din Convenție. În plus, autoritățile judiciare nu au rolul de a rescrie istoria dispunând retragerea din domeniul public a oricărei urme ale unor publicații din trecut, care, prin hotărâri definitive, au fost considerate defăimătoare. Într-o astfel de situație, adăugarea la articolul din arhivele Internet a unui comentariu care informează publicul despre rezultatul procesului de defăimare este un mijloc de a reconcilia cele două interese concurente aflate în joc (protecția reputației și libertatea presei) (pct. 60-68).

Libertatea presei pe Internet dispăre atunci când nu urmărește decât să satisfacă curiozitatea anumitor cititori în detrimentul dreptului la respectarea vieții private și de familie. Protecția necesară a drepturilor personalității și a dreptului la reputație aflate în joc. Astfel, o informație care a fost deja publicată pe Internet – și care, prin urmare, se află în domeniul public – nu conferă presei un drept absolut de a o reproduce. Curtea a indicat următoarele (*Comitetul de redacție al Pravoye Delo și Shtekel împotriva Ucrainei*, citată anterior, pct. 63):

„[...] Cu certitudine, comunicațiile online și conținutul acestora prezintă un risc mult mai mare decât presa de a aduce atingere exercitării și respectării drepturilor și libertăților fundamentale, în special dreptului la respectarea vieții private. Astfel, reproducerea de material din presa scrisă și cea din materiale extrase de pe Internet pot fi supuse unui regim diferit. Politicile referitoare la reproducerea acestora din urmă trebuie în mod incontestabil să fie ajustate în funcție de caracteristicile specifice ale tehnologiei, pentru a asigura protecția și promovarea drepturilor și libertăților în cauză.”

Presă nu trebuie să difuzeze detalii despre viața privată sau de familie a unui individ, care, deși se află deja pe Internet, nu se înscriu în nicio dezbateră publică sau politică despre un subiect de importanță generală (*Aleksey Ovchinnikov împotriva Rusiei*, citată anterior, pct. 50). În această cauză, Curtea a indicat următoarele:

„50. That being said, the Court considers that in certain circumstances a restriction on reproducing information that has already entered the public domain may be justified, for example to prevent further airing of the details of an individual's private life which do not come within the scope of any political or public debate on a matter of general importance. The Court reiterates in this connection that in cases of publications relating the details of an individual's private life with the sole purpose of satisfying the curiosity of a particular readership, the individual's right to the effective protection of his or her private life prevails over the journalist's freedom of expression [...]”. („Acestea fiind spuse, Curtea consideră că, în anumite circumstanțe, poate fi justificată o restricție privind reproducerea informațiilor care au intrat deja în domeniul public, de exemplu pentru a împiedica difuzarea de detalii despre viața privată a unui individ care nu intră în sfera dezbaterii politice sau publice pe o chestiune de importanță generală. Curtea reamintește în acest sens că, în cazul publicațiilor care relatează detalii cu privire la viața privată a unui individ cu singurul scop de a satisface curiozitatea unui anumit public, dreptul individului la protecția efectivă a vieții sale private prevalează asupra libertății de exprimare a jurnalistului [...]”.

Curtea a hotărât că un personaj public nu trebuie supus oprobiului public din cauza unei probleme a unui membru al familiei, chiar dacă sunt accesibile pe Internet date cu caracter personal. Identitatea unui minor implicat într-un incident violent, divulgată pe Internet, nu trebuie să fie difuzată în continuare de presă (*ibidem*, pct. 50-52).

Pe de altă parte, este posibilă publicarea fotografiei unui om politic într-un reportaj referitor la o chestiune de interes general, cu atât mai mult cu cât fotografia sa se află pe un site Internet profesionist (*Krone Verlag GmbH & Co. KG împotriva Austriei*, nr. 34315/96, pct. 37, 26 februarie 2002).

Responsabilitățile specifice ale jurnaliștilor în exercitarea libertății lor de exprimare se aplică, de asemenea, atunci când publică informații pe Internet sub nume propriu, inclusiv în afara site-ului organului lor de presă – în speță, un forum accesibil gratuit pe Internet (*Fatullayev împotriva Azerbaidjanului*, citată anterior, pct. 94).

Convenția nu impune mijloacelor de informare în masă obligația legală de a avertiza în avans persoanele care fac obiectul unor reportaje despre intenția lor de a le publica, pentru ca acestea să aibă posibilitatea de a împiedica publicarea, solicitând o injoncțiune provizorie. Aceasta este concluzia Curții în hotărârea *Mosley împotriva Regatului Unit*, citată anterior. Un ziar publicase pe site-ul său Internet imagini și secvențe video care dezvăluiau în detaliu activitățile sexuale ale unui personaj public. Reclamantul nu a putut opri difuzarea, chiar dacă atingerea adusă vieții sale private a fost recunoscută și compensată. În două zile, materialul video a fost vizualizat de peste 1,4 milioane de ori și versiunea online a articolului a primit peste 400 000 de vizitări.

6) *Protecție ridicată a libertății de exprimare în materie de exprimare politică, activistă și polemică pe Internet*

a) **PRINCIPII**

Internetul beneficiază de un control și de o protecție echivalentă cu cea a altor mijloace de comunicare în ceea ce privește respectarea jocului liber al dezbaterii politice din partea unui *ales al poporului și a unui reprezentant al cetățenilor*. În ceea ce privește sancționarea, trebuie să dea dovadă de rețineră în utilizarea căii penale, mai ales dacă există alte mijloace de a răspunde la atacuri și critici nejustificate din partea oponentilor săi (*Féret împotriva Belgiei*, nr. 15615/07, pct. 80, 16 iulie 2009). Caracterul condamnabil al unui mesaj este agravat de difuzarea sa pe Internet.

b) **ÎNTINDEREA CRITICII ADMISIBILE**

În materie de exprimare politică și activistă care se înscrie într-o dezbatere de interes general, art. 10 prevede un nivel ridicat de protecție a dreptului la libertatea de exprimare, atât pentru Internet, cât și pentru alte mijloace de comunicare. Această libertate le permite astfel unui reprezentant al cetățenilor, care se înscrie într-un demers de opoziție politică, să utilizeze termeni critici virulenți față de responsabili politici pe un subiect de interes general (polemică între o asociație și municipalitate în materie de urbanism) și să tolereze exagerări verbale și scrise inerente subiectului aflat în dezbatere (*Renaud împotriva Franței*, nr. 13290/07, pct. 38, 25 februarie 2010 – condamnarea penală a administratorului unui site pentru insulte publice

față de un primar, pentru afirmațiile făcute pe site-ul Internet al asociației al cărei președinte era, a fost considerată excesivă).

Curtea reamintește în mod regulat că nu prea este loc, în temeiul art. 10 § 2, pentru restricții în discursul politic sau în dezbaterile despre subiecte de interes general [a se vedea, recent, *Mișcarea raëliană elvețiană împotriva Elveției* (MC), citată anterior, pct. 61, și, pentru o excepție din perspectiva specificității contextului, *PETA Deutschland împotriva Germaniei*, citată anterior, pct. 46].

În ceea ce privește sindicalistii, acestea trebuie să poată să prezinte angajatorilor lor revendicările privind condițiile de muncă, altfel, ar fi privați de un instrument de acțiune esențial; nu trebuie ca sancțiunile disproporționate luate împotriva lor să-i descurajeze să participe la apărarea intereselor membrilor lor (*Szima împotriva Ungariei*, nr. 29723/11, pct. 28, 9 octombrie 2012).

c) LIMITE ALE CRITICII ADMISIBILE

Libertatea de exprimare, deși este deosebit de prețioasă într-o democrație, nu permite ținerea unui discurs care promovează discriminarea și ura de rasă, indiferent care este suportul utilizat. Sloganurile publicate pe pliante sau pe site-ul Internet al unui partid politic în cursul unei campanii electorale intră sub incidența aceluiași control în temeiul art. 10 § 2. Condamnarea proprietarului unui site web – care era și lider politic – pentru difuzarea de remarci xenofobe răspundea unei nevoi sociale imperative de a proteja drepturile comunității de imigranți (*Féret împotriva Belgiei*, citată anterior).

Apelul unui ales la discriminare, reiterat pe site-ul Internet al municipalității, nu participă la discuțiile libere despre chestiuni de interes general. Un mesaj politic are caracterul discriminatoriu și, prin urmare, condamnat, agravat de faptul că este publicat pe Internet (*Willem împotriva Franței*, citată anterior, pct. 36-38).

Postarea online a atacurilor personale care depășesc ceea ce ține în mod legitim de o dezbatere de idei, nu este protejată (*Tierbefreier e.V. împotriva Germaniei*, nr. 45192/09, pct. 56, 16 ianuarie 2014, neîncălcarea art. 10).

Postarea online a discursurilor atribuite unor terți și citate între ghilimele echivalează cu afirmarea existenței unui fapt, potrivit Curții. Îi revine așadar celui care face o astfel de trimitere să probeze că este reală [*De Lesquen du Plessis-Casso împotriva Franței* (nr. 2), nr. 34400/10, pct. 35, 30 ianuarie 2014, neîncălcarea art. 10].

Nevoia socială imperativă de a menține disciplina în cadrul poliției poate justifica sancțiuni pentru critici care aduc atingere credibilității autorităților polițienești. Publicarea pe site-ul Internet al unui sindicat de poliție a unor comentarii privind liderul sindical, denigrând forțele de poliție și pe liderii săi, poate submina autoritatea poliției. În opinia Curții, acest lider sindical exercita o influență semnificativă și trebuia așadar să facă uz de dreptul la libertatea sa de exprimare în conformitate cu „îndatoririle și responsabilitățile” care îi reveneau, având în vedere statutul său și imperativul special de disciplină în cadrul forțelor de poliție (*Szima împotriva Ungariei*, citată anterior, pct. 32, neîncălcarea art. 10 și 11 din Convenție).

Observăm în final sesizarea Curții cu o cerere având ca obiect un videoclip muzical publicat online, considerat „extremist”, care a făcut obiectul filtrelor Internet (*Alekhina și alții împotriva Rusiei*, nr. 38004/12, comunicată statului pârât¹⁶).

7) Efectul descurajator asupra libertății de exprimare

Natura și gravitatea pedepsei pronunțate trebuie luate în considerare în cadrul examinării proporționalității unei măsuri restrictive [*Morice împotriva Franței* (MC), citată anterior, pct. 127; *Cumpănă și Mazăre împotriva României* (MC), nr. 33348/96, pct. 111, CEDO 2004-XI].

În general, Curtea a afirmat că, atunci când autoritățile naționale limitează drepturile

¹⁶ Cauză comunicată în special în temeiul art. 10 din Convenție, la 2 decembrie 2013.

fundamentale ale persoanelor fizice sau juridice, ele „trebuie să aleagă mijloacele care aduc cel mai puțin atingere drepturilor în cauză” [*Mișcarea raëliană elvețiană împotriva Elveției*, (MC), citată anterior, pct. 75].

În ceea ce privește în special jurnaliștii, autoritățile nu trebuie să-i descurajeze să „contribuie la dezbateră publică a unor chestiuni care interesează viața colectivității” (*Lingens împotriva Austriei*, 8 iulie 1986, pct. 44, seria A nr. 103). Astfel, excepțiile de la libertatea de exprimare au o interpretare strictă [*Oberschlick împotriva Austriei* (nr. 2), 1 iulie 1997, pct. 29, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-IV – a se vedea însă un caz de depășire a „provocării” admise, *Lindon, Otchakovsky-Laurens și July împotriva Franței* (MC), nr. 21279/02 și 36448/02, CEDO 2007-IV, neîncălcare].

Condamnarea la o pedeapsă privativă de libertate pentru o infracțiune de presă nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor decât în circumstanțe excepționale, în special în cazul unei atingeri grave aduse drepturilor fundamentale, de exemplu, în cazul discursurilor de incitare la ură sau de incitare la violență. În plus, Consiliul Europei a invitat statele membre care încă prevăd pedeapsa cu închisoarea în caz de defăimare să abolească această sancțiune fără întârziere¹⁷. Teama de o asemenea sancțiune va avea un efect descurajator asupra exercitării libertății presei („chilling effect”) (*Fatullayev împotriva Azerbaidjanului*, citată anterior, pct. 100-103). În hotărârea *Belpietro împotriva Italiei* (nr. 43612/10, pct. 61, 24 septembrie 2013), Curtea a afirmat că aplicarea unei pedepse cu închisoarea, chiar cu suspendare, poate avea un efect descurajator semnificativ.

Cu privire la sancțiuni care constau în amenzi, caracterul relativ moderat unei amenzi nu este suficient pentru a înlătura riscul unui efect descurajator asupra exercitării libertății de exprimare (*Morice împotriva Franței*, citată anterior, pct. 176). De exemplu, Curtea a indicat că sancționarea penală a impertinenței satirice pe teme de interes pentru societate este susceptibilă să aibă un efect descurajator (*Eon împotriva Franței*, citată anterior, pct. 60-61).

Poziția dominantă ocupată de un guvern îi impune să dea dovadă de reținere în utilizarea căii penale, mai ales dacă există alte mijloace de a răspunde la atacuri și critici nejustificate din partea oponentilor săi sau ale mass-media. Acesta este motivul pentru care plasarea în arest preventiv a unui jurnalist de investigație urmărit pentru afirmațiile sale împotriva guvernului riscă „să creeze un climat de autocenzură pentru el și pentru toți jurnaliștii de investigație care intenționează să efectueze anchete și să facă comentarii despre comportamentul și acțiunile organelor statului” (*Nedim Şener împotriva Turciei*, nr. 38270/11, pct. 122, 8 iulie 2014).

Curtea a afirmat că reportajele politice sau de investigație ale jurnaliștilor beneficiază de un nivel ridicat de protecție în temeiul art. 10. Amenințarea cu sancțiuni sau amenzi punitive ar avea un efect descurajator în acest sens (*Mosley împotriva Regatului Unit*, citată anterior, pct. 129).

Pentru a concluziona că Convenția nu impune obligația legală de a notifica în prealabil atunci când sunt postate online pe Internet texte, imagini și secvențe video, de către presă, Curtea a făcut în special trimitere la efectul descurajator pe care o astfel de obligație riscă să îl aibă asupra mass-media, subliniind astfel preocupările sale cu privire la acest aspect sensibil (*Mosley împotriva Regatului Unit*, citată anterior, pct. 126).

Efectul inhibitor vădit prejudiciabil al unei sancțiuni trebuie apreciat în fiecare caz concret. Chiar și o sancțiune civilă, fie și ușoară, poate crea probleme [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), citată anterior, pct. 109]. De exemplu, simpla interdicție prevăzută de dreptul civil în ce privește noua publicare a unui pasaj dintr-un articol de presă poate avea un efect descurajator în sensul jurisprudenței [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (nr. 2), nr. 48311/10, pct. 76, 10 iulie 2014, și trimiterile citate].

Cu toate acestea, trebuie menționat că ar putea fi rezonabil să se considere că o sancțiune pur financiară nu ar avea un efect descurajator suficient sau că ar fi o pedeapsă sau prea ușoară [*Palusinski împotriva Poloniei* (dec.), nr. 62414/00, CEDO 2006-XI]. În cazul internetului,

¹⁷. Rezoluția 1577 (2007) a Adunării Parlamentare, *Către dezincrimnarea defăimării*, la care face trimitere Curtea de la Strasbourg în diverse rânduri.

Curtea a făcut trimitere la următoarele două elemente [*Perrin împotriva Regatului Unit* (dec.), citată anterior]:

„[...] Spre deosebire de cauza *Cumpănă și Mazăre* citată anterior, și așa cum s-a arătat mai sus, expresia în litigiu era de natură pur comercială, și nimic nu lăsa să se înțeleagă că avea ca obiect să contribuie la o dezbateră publică de interes general sau că avea vreun interes artistic. Prin urmare, nu se poate afirma despre condamnarea reclamantului că a produs un efect inhibitor vădit prejudiciabil. În plus, având în vedere că reclamantul putea să își mărească veniturile prezentând fotografii obscene pe pagina de previzualizare, era rezonabil ca autoritățile interne să considere că o sancțiune pur financiară nu ar fi avut un efect descurajator suficient sau ar fi constituit o sancțiune prea ușoară.”

De aici, natura și interesul publicației incriminate, precum și șansele de a câștiga bani datorită publicării. Sunt aspecte relevante pentru măsurarea impactului, descurajator sau nu al sancțiunii, în sensul Convenției.

IV. INTERNET ȘI PROPRIETATE INTELECTUALĂ

1) *Prezentare*

Dreptul de proprietate intelectuală are ca obiect să permită protecția operelor intelectuale, indiferent de forma lor. Convenția din 14 iulie 1967 prin care se înființează Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale enunță drepturile protejate de această noțiune: operele literare, artistice, interpretările, invențiile, descoperirile științifice, desenele și modelele industriale, mărcile de fabrică, de comerț, de servicii etc. Sunt astfel protejate nu doar ideile, ci și de forma de exprimare a ideii în sine.

Autorul unei opere intelectuale dispune:

- pe de o parte, de un drept moral care îi permite să beneficieze de dreptul de divulgare a bunului; un terț trebuie să obțină o autorizație din partea sa pentru a-l utiliza, reproduce etc.
- pe de altă parte, de un drept patrimonial care îi permite să-și exploateze opera (prin interpretare, reproducere etc.).

În materie de informatică, software-ul ține de proprietatea intelectuală. Același lucru este valabil pentru orice lucrare (precum un articol, o imagine, sunete etc.) create de calculator. Elementul difuzat pe Internet poate face, de asemenea, intrinsec, obiectul unei protecții (de exemplu, cărțile).

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie de drepturi de proprietate intelectuală și Internet este relativ redusă. Cu toate acestea, se pot face următoarele constatări.

2) *Proprietatea intelectuală intră în domeniul de aplicare al art. 1 din Protocolul nr. 1 din Convenție*

a) **DREPTUL DE PROPRIETATE**

În ceea ce privește dreptul de proprietate, adică suportul material al dreptului în cauză, Curtea a recunoscut că art. 1 din Protocolul nr. 1 din Convenție se aplică:

i *Unui brevet*

- decizia de inadmisibilitate *Smith Kline împotriva Țărilor de Jos* (dec.) (nr. 12633/87, 4 octombrie 1990): în speță, reglementarea folosinței bunurilor a menținut un just echilibru între interesele societății reclamante și interesul general, astfel încât cererea a fost considerată ca fiind în mod vădit nefondată;
- decizia *Lenzing AG împotriva Regatului Unit* (dec.) (nr. 38817/97, 9 septembrie 1998).

ii *O marcă*

În hotărârea Marii Camere *Anheuser-Busch Inc. împotriva Portugaliei* (MC) (nr. 73049/01, CEDO 2007-1, 11 ianuarie 2007), Curtea a declarat că art. 1 din Protocolul nr. 1 se aplică proprietății intelectuale ca atare (a se vedea, de asemenea, trimiterea la jurisprudență, cu privire la acest aspect).

iii O cerere de înregistrare a unei denumiri comerciale

Titularul unui set de drepturi patrimoniale – atașate unei cereri de înregistrare a unei denumiri comerciale – recunoscute pe plan național, deși revocabile în anumite condiții, este protejat de art. 1 din Protocolul nr. 1 [*Anheuser-Busch Inc. împotriva Portugaliei* (MC), citată anterior].

iv O licență pentru furnizarea de acces la Internet

Constituie un „bun” (*Megadat.com SRL împotriva Moldovei*, nr. 21151/04, pct. 63, 8 aprilie 2008).

În această cauză care privea o societate care era cel mai mare furnizor de acces la Internet în Moldova, societatea reclamantă se plângea de *rezilierea licențelor sale* de telecomunicații pentru motivul că nu a informat autoritatea de supraveghere competentă despre o schimbare de adresă. Susținea, în plus, că fusese singura dintre cele 91 societăți care a fost sancționată cu o pedeapsă atât de severă. În consecință, societatea a fost constrânsă să își înceteze activitatea. Curtea a arătat că instanțele moldovenești au procedat la o examinare formală a cauzei, fără a pune în balanță problema generală în joc, pe de o parte, și sancțiunea impusă, pe de altă parte. Prin urmare, Curtea consideră că procedura a fost arbitrară și că reclamantei i s-a aplicat o măsură de o severitate disproporționată. În plus, având în vedere tratamentul discriminatoriu la care a fost supusă societatea reclamantă, Curtea a concluzionat că autoritățile nu au urmat o politică coerentă dispunând rezilierea licențelor Megadat.com SRL. Prin urmare, a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1.

v Dreptul exclusiv de a utiliza și de a ceda domenii înregistrate sub nume propriu

Constituie un „bun” [*Paeffgen GmbH împotriva Germaniei* (dec.), nr. 25379/04 și alte cereri, 18 septembrie 2007].

Curtea s-a pronunțat cu privire la înregistrarea și utilizarea numelor de domenii și posibilele atingeri aduse *drepturilor terților*. O injoncțiune care interzice utilizarea și dispune anularea numelor de domeniu înregistrate sub nume propriu, dar care ar aduce atingere drepturilor terților, contribuie la eficacitatea sistemului de protecție a mărcilor și denumirilor. Autoritățile naționale dispun de o largă marjă de apreciere. Cu toate acestea, deciziile trebuie să păstreze un just echilibru între protecția datorată cumpărătorului unui drept exclusiv de utilizare a numelor de domenii și cerințele interesului general. Cumpărătorul unui astfel de „bun” nu trebuie să suporte o sarcină specială și exorbitantă.

b) DREPTUL MORAL

Jurisprudența cu privire la această componentă a dreptului de proprietate intelectuală s-a dezvoltat în ultimii ani.

i Art. 1 din Protocolul nr. 1

Curtea a indicat că dreptul de a edita o traducere a unui roman intră în domeniul de aplicare al art. 1 din Protocolul nr. 1. În plus, privarea de proprietate nu se poate justifica decât pentru o cauză de utilitate publică, în condițiile prevăzute de lege, și să fie proporțională cu scopul urmărit. Chiar dacă statul membru dispune, în materie, de o marjă de apreciere, acest fapt nu poate justifica privarea de un bun dobândit în mod legal – *SC Editura Orizonturi SRL împotriva României*, nr. 15872/03, 13 mai 2008).

În cauza *A.D. împotriva Țărilor de Jos* (dec.) (nr. 21962/93, 11 ianuarie 1994), faptul că autoritățile publice, într-o cauză de bune moravuri, au luat cunoștință de *corespondența adresată unei terțe părți* nu permite să se constate aparența unei ingerințe în dreptul de proprietate al reclamantului, garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1; prin urmare, cererea este

în mod vădit inadmisibilă.

Curtea a afirmat recent că titularii drepturilor de autor sunt protejați în cadrul garanției acordate de art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție [*Neij și Sunde Kolmisoppi împotriva Suediei* (dec.), nr. 40397/12, 9 februarie 2013]. În această cauză, reclamantii contribuiseră în diverse moduri la crearea unui site Internet denumit „*The Pirate Bay*”, (PB) unul dintre principalele servicii din lume de partajare de fișiere pe Internet. Acest serviciu, a cărui funcționare era bazată pe protocolul „*BitTorrent*”, permitea utilizatorilor să intre în contact unii cu alții cu ajutorul fișierelor de tip *torrent* (asimilabile în practică linkurilor Internet). Odată intrați în contact, utilizatorii site-ului puteau face schimb de fișiere digitale utilizând programe informatice de partajare, fără a fi conectați la site-ul internet și la calculatoarele PB. Reclamantii au fost condamnați pentru complicitate la încălcarea legii privind drepturile de autor pe motiv că favorizaseră încălcarea de către utilizatorii site-ului a drepturilor de autor care protejau muzică, filme și jocuri informatice. Curtea a subliniat ponderea care trebuie acordată protecției drepturilor de autor (a se vedea infra).

ii *Alte temeuri textuale*

Facilitând comunicarea de informații, site-urile Internet pot face schimb de muzică, filme și jocuri informatice cu încălcarea drepturilor de autor [*Neij și Sunde Kolmisoppi împotriva Suediei* (dec.), citată anterior]. În opinia Curții, statul pârât „*trebuie să pună în balanță cele două interese concurente protejate de Convenție*”. Această punere în balanță vizează, pe de o parte, interesul site-urilor Internet de a facilita schimbul de informații în sensul art. 10 din Convenție și, pe de altă parte, respectarea drepturilor autorilor unor opere protejate, care intră în domeniul de aplicare al art. 1 din Protocolul nr. 1.

Curtea a hotărât că existența drepturilor de autor restrânge întinderea libertății de exprimare. În consecință, statul dispune de o largă marjă de apreciere (a se vedea, de asemenea, *Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la măsurile de promovare a valorii serviciului public pe Internet*).

Cauza *Neij și Sunde Kolmisoppi împotriva Suediei* (dec.), citată anterior, se referea la condamnarea operatorilor unui site Internet care permitea părților terțe să facă schimb de fișiere cu încălcarea drepturilor de autor. Cererea a fost respinsă, iar Curtea a menționat, printre altele, următoarele:

„[...] ingerința urmărea un scop legitim, respectiv protecția părților civile, titulari de drepturi de autor privind operele în litigiu. Rezultă că condamnarea reclamantilor la pedeapsa închisorii urmărea scopul legitime de „protecție a drepturilor altora” și „prevenire a infracțiunilor”, în sensul art. 10 § 2.

Curtea a afirmat că obligația autorităților naționale de a proteja dreptul de proprietate al reclamantilor, atât în temeiul dreptului de autor, cât și în ceea ce privește Convenția, constituia un motiv întemeiat de a limita libertatea de exprimare. În plus, părțile interesate nu au făcut nimic pentru a elimina fișierele de tip *torrent* în litigiu, deși li se solicitase să le șteargă.

Cauza *Ashby Donald și alții împotriva Franței*, citată anterior, se referea la o condamnare penală a unor fotografi pentru contrafacere, în urma publicării pe Internet de fotografii ale unor prezentări de modă fără autorizare din partea titularilor drepturilor de autor. Curtea nu a constatat o încălcare a art. 10. Difuzarea pe Internet, în scopuri comerciale, de fotografii fără autorizare din partea titularilor drepturilor de autor – case de modă, inclusiv creațiile care fac obiectul fotografiilor în litigiu, aduce atingere protecției legitime a drepturilor de autor. În aceste condiții, instanțele naționale au putut să facă să primeze drepturile creatorilor de modă în față dreptului la libertatea de exprimare al fotografiilor de modă.

Într-o cauză mai recentă, *Akdeniz împotriva Turciei* (dec.) (nr. 20877/10, 11 martie 2014), Curtea a reamintit că „*în ceea ce privește punerea în balanță a intereselor eventual contradictorii ale unora și altora, cum ar fi «dreptul la libertatea de a primi informații» și «protecția drepturilor de autor», [...] autoritățile interne dispuneau de o marjă de apreciere deosebit de importantă*”. Cererea a fost depusă în fața Curții de un utilizator regulat al site-

urilor Internet specializate în difuzarea muzicii. Acesta se plângea de blocarea acestor două site-uri de către autorități, pe motiv că difuzau opere muzicale cu încălcarea normelor care reglementează drepturile autorilor acestor opere. Cererea a fost declarată inadmisibilă (a se vedea, de asemenea, *infra*, partea V, 5).

În temeiul *art. 10 din Convenție*, o editură contestat refuzul publicării unei lucrări. Se opunea, în special, argumentului potrivit căruia o cenzură parțială ar fi adus atingere dreptului pe care autorul unei opere scrise îl are în temeiul Codului de proprietate intelectuală ca opera sa să nu fie denaturată. Curtea a considerat că, având în vedere timpul scurs de la faptele aflate la originea litigiului, menținerea interdicției de divulgare a faptelor, care avea un caracter ilegal, nu mai corespundea unei nevoi sociale presante și, prin urmare, era disproporționată (*Editions Plon împotriva Franței*, citată anterior).

Cei care promovează operele au, de asemenea, „îndatoriri și responsabilități”, în special în ceea ce privește respectarea moralei, în funcție de situația și procedeul utilizat. Cu toate acestea, recunoașterea unicității culturale, istorice și religioase a țărilor membre ale Consiliului Europei nu poate merge până la a împiedica accesul publicului la o anumită limbă, în speță turca, la o operă care figurează în ceea ce Curtea califică drept „patrimoniul literar european” (*Akdaş împotriva Turciei*, citată anterior).

Publicarea unor imagini, la nivel local și național, de către un terț, a unui individ care încerca să se sinucidă, filmat fără a avea cunoștință, fără a-i ascunde fața sau a-i cere consimțământul, poate fi considerată ca ne reprezentând „garanții suficiente” pentru a-i proteja viața sa privată (*Peck împotriva Regatului Unit*, citată anterior, încălcare în speță a *art. 8 și 13 din Convenție*).

3) Concluzie

Această trecere în revistă a jurisprudenței în materie de proprietate intelectuală permite să se constate că, în pofida importanței utilizării sale actuale, litigiile legate de Internet sunt limitate în ceea ce privește art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

În ceea ce privește abordarea protecției drepturilor în cauză, se poate constata că demersul Curții nu diferă față de cea pe care o are de regulă, și anume punerea în balanță a diferitelor drepturi și interese aflate în joc, necesitatea și proporționalitatea ingerinței în diferitele drepturi protejate de Convenție. Jurisprudența subliniază importanța protecției drepturilor de autor pe Internet.

V. ACCESUL LA INFORMAȚII ȘI LA INTERNET ÎN TEMEIUL ART. 10 DIN CONVENȚIE

1) Aplicabilitatea art. 10

Reiese în mod clar din modul de redactare a art. 10 din Convenție că dreptul de a primi și de a comunica informații intră în domeniul său de aplicare. În plus, art. 10 se aplică nu numai conținutului informațiilor, ci și mijloacelor de transmitere sau captare, întrucât orice restricție adusă acestora afectează automat dreptul de a primi și de a comunica informații (a se vedea, de exemplu, *Autronic AG împotriva Elveției*, 22 mai 1990, pct. 47, seria A nr. 178; *De Haes și Gijssels împotriva Belgiei*, 24 februarie 1997, pct. 48, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-1; și *News Verlags GmbH & Co. KG împotriva Austriei*, nr. 31457/96, pct. 39, CEDO 2000-1). Anumite companii a căror activitate este orientată în principal pe mijloacele de difuzare sunt menționate în mod expres în ultima teză din primul alineat al art. 10. Întrucât Internetul este un mijloc de informare nou și puternic, intră, fără îndoială, în domeniul de aplicare al acestei dispoziții. Curtea a recunoscut, de altfel, că, datorită accesibilității sale și capacității

de a stoca și transmite mari cantități de date, Internetul contribuie în mare măsură la îmbunătățirea accesului publicului la știri și, în general, la facilitarea comunicării informațiilor (hotărârea *Times Newspapers Ltd împotriva Regatului Unit*, citată anterior).

2) *Obligațiile statului*

Întrucât art. 10 impune în mod expres statului obligația negativă de nu aduce atingere libertății de a primi și de a comunica informații, Curtea ezită să se considere această dispoziție ca un drept general de acces la informații, inclusiv la date și documente administrative [a se vedea, de exemplu, *Loiseau împotriva Franței* (dec.), nr. 46809/99, CEDO 2003-XII (extrase)]. Aceasta a hotărât în mod constant că libertatea de a primi informații interzice statului să împiedice o persoană să primească informații pe care alții doresc sau pot consimți să i-o furnizeze, și că acest fapt nu poate fi înțeles ca impunând unui stat o obligație pozitivă de difuzare, *motu proprio*, a informațiilor [*Roche împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 32555/96, pct. 172, CEDO 2005-X, cu trimiterile ulterioare]. Obligația principală ce îi revine statului este aceea de a nu împiedica schimbul de informații între persoane, fie ele fizice sau juridice.

Întrucât drepturile de la art. 10 sunt garantate „fără a ține seama de frontieră”, statul nu poate restrânge informațiile primite din străinătate decât în limitele justificărilor enunțate la paragraful al doilea din această dispoziție (*Cox împotriva Turciei*, nr. 2933/03, pct. 31, 20 mai 2010).

Capetele de cerere întemeiate pe negarea accesului la informații importante în legătură cu situația personală a reclamantului sunt, în principiu, examinate în temeiul art. 8 din Convenție, care garantează dreptul la respectarea vieții private și de familie. Într-o serie de cauze, Curtea a hotărât că statul membru avea obligația pozitivă de a divulga persoanei interesate datele în cauză. Astfel, aceasta a fost situația reclamantilor care au solicitat acces la informații despre riscurile pentru sănătatea și bunăstarea lor a poluării mediului (*Guerra și alții împotriva Italiei*, 19 februarie 1998, pct. 60, *Culegere* 1998-1), sau la informații care le-ar fi permis reclamantilor să evalueze orice risc rezultat din participarea lor la teste nucleare (*McGinley și Egan împotriva Regatului Unit*, 9 iunie 1998, pct. 101, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-III) sau la teste care implicau expunerea la substanțe chimice toxice (hotărârea *Roche împotriva Regatului Unit*, citată anterior). Curtea a considerat, în special, că statului îi revine obligația pozitivă de a asigura o „procedură efectivă și accesibilă” care să-i permită justițiabilului să aibă acces „la toate informațiile relevante și corespunzătoare” (*ibid.* pct. 162). Curtea hotărât că o obligație similară există, de asemenea, atunci când justițiabilul solicită accesul la dosare ale serviciilor sociale care conțin informații despre copilărie și antecedentele sale personale (*Gaskin împotriva Regatului Unit*, citată anterior; și *M.G. împotriva Regatului Unit*, nr. 39393/98, 24 septembrie 2002), precum și atunci când nu a obținut extrase din fișa medicală (*K.H. și alții împotriva Slovaciei*, nr. 32881/04, 28 aprilie 2009).

Atunci când, în unele dintre aceste cauze, reclamantii își întemeiau plângerea pe o încălcare a art. 10, Curtea a concluzionat fie inaplicabilitatea acestei dispoziții, fie lipsa ingerinței în drepturile pe care le susțineau (de exemplu, dreptul de a primi informații de la persoane care doresc să le comunice – a se vedea hotărârile citate anterior *Roche împotriva Regatului Unit*; *Gaskin împotriva Regatului Unit*; *Guerra și alții împotriva Italiei*; și *Leander împotriva Suediei*).

Deși existența unor obligații pozitive în temeiul art. 8 din Convenție este consacrată, exercitarea efectivă a drepturilor în temeiul art. 10 poate necesita, de asemenea, adoptarea unor măsuri pozitive de protecție, chiar în cadrul domeniului relațiilor dintre persoane de drept privat. Răspunderea statului poate fi angajată în cazul în care nu și-a respectat obligația de a adopta o legislație internă adecvată (*Vgt Verein gegen Tierfabriken împotriva Elveției*, nr. 24699/94, pct. 45, CEDO 2001-VI). În diferendele de ordin privat, poate fi stabilită o încălcare a Convenției în cazul în care interpretarea dată de o instanță națională unui act legislativ, fie că este vorba de un contract privat, de un document public, de o dispoziție legală sau, mai mult, de o practică administrativă, apare ca fiind excesivă, arbitrară, discriminatorie

sau, în sens mai larg, în contradicție cu principiile care stau la baza Convenției (*Khurshid Mustafa și Tarzibachi împotriva Suediei*, nr. 23883/06, pct. 33, 16 decembrie 2008; și *Pla și Puncernau împotriva Andorrei*, nr. 69498/01, pct. 59, CEDO 2004-VIII).

Pentru a stabili dacă există o obligație pozitivă, trebuie să se țină seama – preocupare subiacentă a Convenției în integralitatea sa – de echilibrul just care trebuie păstrat între interesul general și interesele individului. Întinderea acestei obligații variază inevitabil, în funcție de diversitatea situațiilor din statele contractante, de dificultățile poliției de a-și exercita funcțiile în societățile actuale și de alegerile care trebuie făcute în termeni de priorități și resurse. Această obligație nu trebuie interpretată astfel încât să impună autorităților o sarcină insuportabilă sau excesivă (*Ozgür Gündem împotriva Turciei*, nr. 23144/93, pct. 43, CEDO 2000-III; și *Appleby și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 44306/98, pct. 40, CEDO 2003-VI).

3) Evoluții recente

Recent, Curtea interpretează în mod mai extensiv libertatea de a primi informații (*Társaság a Szabadságjogokért împotriva Ungariei*, nr. 37374/05, 14 aprilie 2009). În cauza *Osterreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung împotriva Austriei*, (nr. 39534/07, pct. 41, 28 noiembrie 2013), Curtea s-a orientat către o interpretare mai largă a noțiunii „libertatea de a primi informații”, înglobând recunoașterea dreptului de acces la informații. Spre deosebire de doctrina sa anterioară, a hotărât că refuzul accesului la documente deținute de autorități a adus atingere drepturilor reclamanților garantate de art. 10 [*Sdruzeni Jihoceské Matky împotriva Republicii Cehe* (dec.), nr. 19101/03, 10 iulie 2001; și *Társaság a Szabadságjogokért împotriva Ungariei*, citată anterior]. O altă cauză importantă este hotărârea *Youth Initiative for Human Rights împotriva Serbiei*, citată anterior. Aici Curtea a subliniat din nou că „libertatea de a primi informații” include dreptul de acces la informații, în linia raționamentului urmat în cauza *Kenedi împotriva Ungariei* (nr. 31475/05, 26 mai 2009).

În plus, crearea de forumuri de dezbateri publice nu ține în exclusivitate de presă și poate fi acordată ONG-urilor ale căror activități de informare a publicului sunt esențiale (a se vedea *Osterreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung împotriva Austriei*, citată anterior, pct. 33-34).

Deși justițiabilul are dreptul să primească informații de interes general, art. 10 nu garantează un drept de acces absolut la toate documentele oficiale (a se vedea, de exemplu, decizia citată anterior *Sdruzeni Jihoceské Matky împotriva Republicii Cehe*, în care Curtea a considerat justificat refuzul accesului la detaliile tehnice ale construirii unei centrale nucleare pentru o asociație de protecție a mediului care făcuse solicitarea).

Cu toate acestea, atunci când o instanță națională a acordat acces la documente, autoritățile nu pot împiedica executarea deciziei pronunțate de instanță. În cazul unei cercetări istorice, Curtea a hotărât că accesul la surse documentare originale, în arhivele statului, constituia un element esențial al exercitării drepturilor conferite de art. 10 (*Kenedi împotriva Ungariei*, citată anterior, pct. 43). De asemenea, Curtea s-a pronunțat în favoarea unui jurnalist a cărui intenție era de a comunica publicului informații privind utilizarea fondurilor publice de către o primărie. Curtea subliniat că acesta intenționa astfel în mod legitim să contribuie la dezbateră publică privind buna guvernare publică (*Roșianu împotriva României*, nr. 27329/06, 24 iunie 2014).

De asemenea, Curtea a subliniat importanța dreptului de a primi informații provenite de la persoane de drept privat, fizice sau juridice. Deși informațiile de ordin politic și social sunt probabil cele mai importante din cele pe care le protejează art. 10, libertatea de a primi informații nu se limitează la subiecte referitoare la evenimente de interes public: aceasta urmărește, de asemenea, expresiile culturale, precum și divertismentul (hotărârea citată anterior *Khurshid Mustafa și Tarzibachi împotriva Suediei*, în care reclamanții, membri ai unei familii de imigranți de origine irakiană, fuseseră evacuați din apartamentul lor ca urmare a refuzului de a înlătura o antenă-satelit prin care recepționau programe de televiziune în limbile arabă și persană). În principiu, Marea Cameră a subliniat importanța „*liberului schimb de opinii și*

de idei” [Gillberg împotriva Suediei (MC), nr. 41723/06, pct. 95, 3 aprilie 2012].

4) Restricții

Potrivit art. 10 § 2, exercitarea libertății de a primi și de a comunica informații poate fi supusă anumitor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru atingerea unui scop legitim. În ceea ce privește libertatea presei, Curtea a subliniat deseori nu numai că presa are rolul de a difuza informații și idei de interes general, ci și că publicul are dreptul de a le obține. Astfel, orice măsură care restricționează accesul la informații pe care publicul are dreptul să le primească trebuie justificată de motive deosebit de imperative (a se vedea, printre multe alte precedente, hotărârea *Times Newspapers Ltd împotriva Regatului Unit*, citată anterior, pct. 40-41). Asociațiile societății civile, al căror rol este comparabil cu rolul jucat de presă, beneficiază deopotrivă de protecția extinsă a art. 10. Autoritățile nu pot ridica obstacole și bariere în calea obținerii de informații privind aspecte importante pentru societate, mai ales dacă dețin monopolul informației (*Társaság a Szabadságjogokért împotriva Ungariei*, citată anterior, în care asociației reclamante i s-a refuzat dreptul de acces la detaliile recursului unui parlamentar, pendinte în fața Curții Constituționale, care conținea informații de interes public).

În cazul în care nu statul, în mod direct, ci un agent neguvernamental este cel care se află la originea restricției incriminate, Curtea se concentrează atunci pe obligația pozitivă ce îi revine statului de a proteja ingerința altuia, în exercitarea de către o persoană a drepturilor garantate de art. 10. Curtea ține seama, în aprecierea sa, de o serie de factori, în special de natura dreptului în joc și importanța acestuia pentru reclamant, ponderea intereselor concurente, orice element de interes public, existența altor mijloace de a primi sau comunica informații, precum și de natura și amploarea restricțiilor (hotărârile citate anterior *Khurshid Mustafa și Tarzibachi împotriva Suediei*, pct. 44-50; și *Appleby și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 41-49).

5) Acces la Internet

De la bun început, este evident că blocarea accesului la Internet poate „afecta direct însăși redactarea primului paragraf al art. 10 din Convenție, în temeiul căruia drepturile recunoscute de acest articol se aplică «fără a ține seama de frontiere»” (*Ahmet Yıldırım împotriva Turciei*, citată anterior, pct. 67).

Această hotărâre merită o atenție specială. Hotărârea privește o măsură judiciară preventivă de blocare a accesului la *Google Sites*. Reclamantul este proprietarul și utilizatorul unui site web unde publică, printre altele, lucrările sale academice. Site-ul său a fost creat utilizând modulul de creare și găzduire de site-uri web *Google Sites* (este vorba de un modul *Google* care permite să se faciliteze crearea și partajarea unui site web în cadrul unui grup). În cadrul unei proceduri penale declanșate împotriva unui terț, în temeiul legii care interzice insultarea memoriei lui Atatürk, a fost dispusă blocarea totală a accesului la *Google Sites* (nici *Google Sites* ca atare, nici site-ul reclamantului nu făcuseră obiectul respectivei proceduri penale). Acest blocaj trebuia să dureze până la pronunțarea unei decizii pe fond sau până când conținutul ilegal al site-ului terț găzduit de *Google Sites* era retras. Era așadar vorba de o restricție prealabilă, întrucât intervenea înainte de pronunțarea hotărârii pe fond.

Împiedicându-l pe reclamant să aibă acces la propriul site, această măsură generală de blocare a accesului la o parte a Internetului i-a afectat dreptul de a primi și de a transmite informații sau idei. De asemenea, a condus la blocarea accesului la toate site-urile găzduite de *Google Sites*. Faptul că este vorba despre o „restricționare a accesului la Internet” (și nu de o interdicție totală), „nu îi diminuează importanța, cu atât mai mult cu cât Internetul a devenit în zilele noastre unul din mijloacele principale de exercitare de către indivizi a dreptului la libertatea de exprimare și de informare: se pot găsi aici instrumente esențiale de participare la activitățile și dezbaterile privind chestiuni politice sau de interes public.”. Pentru a concluziona o încălcare a art. 10, Curtea a enunțat în special următoarele principii

(pct. 64):

„[...] Curtea consideră că astfel de restricții prealabile nu sunt, a priori, incompatibile cu Convenția. Cu toate acestea, ele trebuie să se înscrie într-un cadru legal deosebit de strict în ceea ce privește delimitarea interdicției, și de eficient, în ceea ce privește controlul jurisdicțional împotriva unor posibile abuzuri [...]. În acest sens, un control judiciar al unor astfel de măsuri, realizat de o instanță, bazat pe o punere în balanță a intereselor în conflict și vizând echilibrarea acestor interese, nu poate fi conceput fără un cadru care să fixeze reguli precise și specifice pentru punerea în aplicare a restricțiilor preventive la libertatea de exprimare [...]”.

În această cauză, Curtea a reproșat autorităților naționale:

- nu a încercat să identifice dacă o măsură mai ușoară putea fi adoptată pentru a bloca accesul doar la site-ul incriminat;

- nu a ținut seama de faptul că astfel de măsuri fac inaccesibile o cantitate mare de informații și, prin urmare, afectează în mod semnificativ drepturile utilizatorilor de Internet și „*au un efect colateral important*”;

- lipsa unor modalități suficiente pentru a evita abuzul: dreptul intern trebuie să prevadă garanții pentru a evita ca o măsură de blocare care vizează un site precis nu este folosită ca un mijloc de blocare (pct. 66-68).

În schimb, Curtea nu a identificat o problemă în ceea ce privește plângerea unui utilizator regulat al site-urilor web specializate în difuzarea de muzică („*myspace.com*” și „*last.fm*”) în urma blocării acestor site-uri pentru nerespectarea drepturilor de autor [*Akdeniz împotriva Turciei*, (dec.), citată anterior]. Reclamantul se prevala în fața Curții de la Strasbourg de dreptul de a primi informații. Cu toate acestea, spre deosebire de cauza *Ahmet Yıldırım*, citată anterior, pronunțată împotriva aceluiași stat, Curtea a respins cererea. Simplul fapt că utilizatorii unui site Internet care difuzează muzică se confruntă cu efectele indirecte ale unei măsuri de blocare nu poate fi suficient pentru a li se recunoaște calitatea de „*victimă*” în sensul art. 34 din Convenție. În fapt, acești utilizatori nu sunt privați decât de un mijloc, dintre altele, de a asculta muzică și pot avea acces fără dificultate la o gamă largă de opere muzicale prin multiple mijloace fără ca acest lucru să antreneze o încălcare a normelor care reglementează drepturile de autor. În plus, reclamantul nu a susținut că a fost privat de o sursă importantă de comunicare și posibilitatea de a lua parte la o dezbateră de interes general.

Curtea a comunicat o cerere îndreptată împotriva Turciei, în temeiul art. 10, privind o decizie de a bloca accesul la *YouTube*¹⁸. În plus, în septembrie 2010, Curtea a comunicat o cerere împotriva Lituaniei, introdusă de un deținut căruia i s-a refuzat accesul la Internet pentru înscrierea la universitate.¹⁹

6) Concluzie

Scurta sinteză de mai sus arată că dreptul de a fi informat este din ce în ce mai recunoscut de Curte. Or, potrivit jurisprudenței recente, Internetul este un instrument care permite exercitarea, de către cetățean, a „*libertății sale de informare*” (*Ahmet Yıldırım*, citată anterior, pct. 54). Convenția are, așadar, un rol din ce în ce mai important în acest domeniu. Cauza *Ahmet Yıldırım*, citată anterior, face trimitere, de asemenea, la textele Consiliului Europei, Uniunii Europene și ale Organizației Națiunilor Unite în acest domeniu, precum și la o analiză comparativă a sistemelor naționale (pct. 19-37).

¹⁸. Cauze comunicate la 16 aprilie 2014: *Cengiz, Akdeniz, Altıparmak împotriva Turciei*, nr. 48226/10 și nr. 14027/11, a se vedea:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-144097>

¹⁹ *Jankovskis împotriva Lituaniei*, n° 21575/08, pentru expunerea situației de fapt și întrebările adresate părților, a se vedea:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=875334&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>

Ingerințele ale căror autoare sunt autoritățile statului atunci când blochează accesul la Internet sau îl restricționează sunt minuțios controlate de Curte. Jurisprudența recentă arată că întinderea obligațiilor statelor în materie depinde de natura datelor online, de domeniul în cauză și de calitatea reclamantului (proprietar sau utilizator al unui site). Atunci când este vorba de atingere adusă „*protecției drepturilor de autor*”, într-o cauză care nu ridică probleme de interes general, Curtea consideră că autoritățile interne dispun de o marjă de apreciere deosebit de importantă [*Akdeniz împotriva Turciei* (dec.), citată anterior, pct. 28]. Acest lucru este valabil, de asemenea, pentru utilizatorii site-urilor din domeniul comercial, însă amploarea marjei de apreciere a statelor trebuie să fie relativizată atunci când este în joc nu o exprimare strict comercială „*comercială*”, ci participarea la o dezbatere care privește „*interesul general*” (*Ashby Donald și alții*, citată anterior, pct. 41).

Situația este diferită atunci când este vorba de imposibilitatea ca un proprietar și utilizator al unui site web să aibă acces la propriul site din cauza unei măsuri de blocare generală a unui modul *Google*. Într-un astfel de caz, pentru a respecta standardele Convenției, trebuie adoptat un cadru juridic strict – care delimitează interdicția – și eficient în ceea ce privește controlul jurisdicțional împotriva eventualelor abuzuri. În fapt, o astfel de măsură de blocare a accesului la Internet are, în practică, efecte de „*cenzură colaterală*” importante (*Ahmet Yıldırım*, citată anterior, pct. 64-66). Curtea a recunoscut aici și a susținut „*dreptul utilizatorilor de Internet*” și necesitatea ca autoritățile naționale – inclusiv instanța penală – să cântărească diferitele interese existente. Eventualele restricții trebuie limitate la ceea ce este strict necesar scopului legitim urmărit.

Pe de altă parte, pot să apară probleme în cazul în care statul gestionează, doar prin intermediul Internetului, un serviciu public care nu este accesibil tuturor sau al cărui accesare este costisitoare.²⁰

VI. OBLIGAȚIA STATELOR DE A LUPTA ÎMPOTRIVA VIOLENȚEI ȘI A ALTOR ACTIVITĂȚI INFRAȚIONALE SAU ILEGALE

1) *Internet: obligații pozitive ale statelor și protecția drepturilor individuale*

a) **PROTECȚIA INTEGRITĂȚII PERSOANELOR VULNERABILE, INCLUSIV A COPIILOR ȘI MINORILOR**

Curtea a identificat, în hotărârile sale, diverse categorii de persoane pe care le clasifică drept „*vulnerabile*”. Vulnerabilitatea astfel recunoscută are o serie de consecințe în ceea ce privește concluzia referitoare la încălcarea drepturilor protejate prin Convenție, în special prin intermediul unor obligații pozitive identificate de Curte și strâns legate de vulnerabilitatea reclamantilor.

În contextul Internetului, Curtea a luat recent în considerare impactul, asupra copiilor, al datelor accesibile online [*Mișcarea raëliană elvețiană împotriva Elveției* (MC), citată anterior, pct. 72]. Numeroase alte cauze merită o atenție deosebită în contextul Internetului.

i Pedofili care utilizează Internetul

Un copil de doisprezece ani fusese victima plasării online, de către un necunoscut, pe un site Internet de întâlniri, a unui anunț cu caracter sexual. Tatăl său nu a putut face pe nimeni responsabil din cauza lipsei în Finlanda, la momentul faptelor, a unei legislații care să permită

²⁰ Astfel, notificarea hotărârilor judecătorești doar prin intermediul unui abonament la un buletin publicat pe Internet poate avea consecințe asupra respectării termenelor de recurs și, prin urmare, asupra dreptului de acces la o instanță în temeiul art. 6 din Convenție (a se vedea, de exemplu, *Farcaș și alții împotriva României*, nr. 30502/05, cu expunerea situației de fapt și capetele de cerere:

[http://hudoc.echr.coe.int/eng-comold#!"appno":r"30502/05"II](http://hudoc.echr.coe.int/eng-comold#!)

poliției sau justiției să solicite furnizorului de acces la Internet să-l identifice pe autorul anunțului. Curtea, după ce a reafirmat principiul potrivit căruia anumite comportamente impun o reacție penală, constată nerespectarea obligației pozitive a statului de a proteja dreptul copilului la respectarea vieții sale private, dat fiind că protecția integrității fizice și morale a copilului respectiv nu a primat în fața cerinței de confidențialitate. Or, această noțiune de integritate fizică și morală ține de viața privată, protejată de art. 8. În acest context, anonimatul și confidențialitatea pe Internet nu trebuie să conducă statele să refuze protecția drepturilor victimelor potențiale, în special în cazul persoanelor vulnerabile. Protejarea confidențialității nu este absolută și va trebui să cedeze în fața altor motive legitime precum apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor sau protecția drepturilor și libertăților altora. O anchetă și o urmărire penală adecvate și efective trebuie să fie prevăzute de autoritățile naționale în acest tip de încălcări, până la nivel de relații interindividuale. Curtea a concluzionat în hotărârea *K. U. împotriva Finlandei*, citată anterior:

[...] Fără a ține seama de întrebarea dacă, având în vedere natura sa condamnabilă, comportamentul persoanei care a plasat anunțul ilegal pe Internet poate sau nu atrage protecția art. 8 și 10, legislatorul avea obligația, în orice caz, să prevadă un cadru care să permită concilierea diferitelor interese care trebuie protejate în acest context. Un astfel de cadru nu era în vigoare la momentul faptelor, astfel încât Finlanda nu a fost în măsură să își îndeplinească obligația pozitivă în privința reclamantului.

Această hotărâre adaptează la criminalitatea informatică principiile rezultate din hotărârea *M.C. împotriva Bulgariei*, citată anterior, care a identificat obligații pozitive pentru statele membre în materie de protecție a persoanelor vulnerabile, inerente art. 3 și 8 din Convenție.

ii Pornografie cu acces gratuit pe Internet

Astfel cum a afirmat Curtea în cauza *Perrin împotriva Regatului Unit* (dec.), citată anterior, o condamnare penală pentru fotografiile pornografice și scatologice, pe Internet, cu acces gratuit pe pagina de previzualizare (pentru care nu se făcea verificarea vârstei) poate ține de obligația statelor de a proteja moralitatea și drepturile altora.

Statul nu poate să renunțe la protecție sau să încerce să protejeze persoanele tinere, vulnerabile prin natura lor, în legislația sa. Potrivit Curții Europene:

Faptul că pot exista alte măsuri de protecție împotriva prejudiciilor care pot fi cauzate de astfel de publicații nu înseamnă că un guvern adoptă o măsură disproporționată dacă începe urmărirea penală, în special în absența unor probe că alte măsuri ar fi fost mai eficiente.

b) DIFUZAREA DE IMAGINI CU PRACTICI SEXUALE PE INTERNET

i Responsabilitatea utilizatorilor de Internet

În cauza *Pay împotriva Regatului Unit* (dec.) (nr. 32792/05, 16 noiembrie 2008), reclamantul era ofițer de probațiune pentru delincvenți sexuali care erau puși în libertate din închisoare. A fost concediat de către angajatorul său după ce acesta din urmă a luat la cunoștință de faptul că reclamantul era președintele unei asociații care promova practici sexuale, al cărei site Internet îl prezenta în fotografiile în care participa mascat la astfel de activități, asociație comercializând echipamente sado-masochiste. Curtea consideră că această ingerință era justificată, având în vedere obligația de loialitate, rezervă și discreție care le revine angajaților față de angajatorii lor și caracterul delicat al activității desfășurate de persoana în cauză, supraveghetor al delincvenților sexuali. În aceste condiții, autoritățile naționale competente au putut considera în mod legitim, în cadrul marjei lor de apreciere, că divulgarea către public a activităților sexuale ar putea aduce atingere capacității sale de a-și exercita efectiv funcțiile. Era important să fie menținut respectul din partea delincvenților plasați sub supravegherea sa și a încrederii publicului, în general, și a victimelor infracțiunilor sexuale, în special.

ii Dificultăți obiective, pe care mijloacele tehnice nu le pot întotdeauna surmonta

În cauza *Muscio împotriva Italiei* (dec.), nr. 31358/03, 13 noiembrie 2007, președintele

unei asociații de părinți catolici, care primise mesaje electronice nesolicitate („SPAM”) cu caracter pornografic, contesta clasarea plângerii sale împotriva lui X. Curtea consideră că primirea de comunicații nedorite poate fi considerată o ingerință în viața privată. Cu toate acestea, utilizatorii e-mailului, odată conectați la Internet, nu mai pot beneficia de o protecție efectivă a vieții lor private și se expun la primirea de mesaje nedorite pe care le pot soluționa prin utilizarea de „filtre” informatice. O serie de țări și operatori informatici se confruntă cu dificultăți obiective în combaterea fenomenului *spam* și în accesul emitenților unor astfel de mesaje, mijloacele tehnice nefiind întotdeauna în măsură să le surmonteze. În aceste circumstanțe, Curtea nu poate concluziona că statul ar fi trebuit, pentru a-și îndeplini toate obligațiile pozitive care decurg din art. 8, să depună eforturi suplimentare.

În plus, potrivit acesteia:

„[...] operatorii rețelei informatice acționează în cadrul acordurilor încheiate cu autoritățile publice și sub supravegherea acestora. Prin urmare, dacă ar fi considerat că neglijența cauzată de lipsa de supraveghere și/sau implementarea unor sisteme eficiente de protecție împotriva transferurilor de e-mail-uri nesolicitate putea fi imputată statului sau operatorului rețelei informatice la care era abonat, reclamantul ar fi putut introduce o acțiune în daune-interese în fața instanțelor civile.”

c) INTERNETUL ȘI DEFĂIMAREA, AMENINȚĂRILE ȘI INSULTELE

În cauza *Delfi AS împotriva Estoniei* (MC), citată anterior, era vorba despre observațiile postate ca reacție la un articol publicat pe portalul de știri online. Acestea erau denigratoare și defăimătoare, întrucât erau grosiere și atentau la demnitatea umană și conțineau amenințări (pct. 114 și 117). Portalul de știri Delfi AS nu le-a retras decât la notificarea părții prejudiciate, după câteva săptămâni. Curtea a decis că respectivele comentarii nu erau protejate de art. 10. Aceasta a enunțat următoarele principii (pct. 110):

„Pentru început, Curtea observă că posibilitatea persoanelor fizice de a se exprima pe Internet constituie un instrument fără precedent în exercitarea libertății de exprimare. Acesta este un fapt necontestat, recunoscut de Curte în mai multe rânduri [*Ahmet Yildirim împotriva Turciei*, nr. 3111/10, pct. 48, CEDO 2012, și *Times Newspapers Ltd (nr. 1 și 2) împotriva Regatului Unit*, nr. 3002/03 și 23676/03, pct. 27, CEDO 2009]. Cu toate acestea, beneficiile acestui mijloc de comunicare sunt însoțite de o serie de riscuri. Afirmațiile vădit ilicite, mai ales afirmațiile calomnioase, care instigă la ură sau la violență, se pot difuza ca niciodată până acum în întreaga lume în câteva secunde și, uneori, rămân online pentru o lungă perioadă de timp. Acestea sunt cele două realități contradictorii care se află în centrul acestei cauze. Având în vedere necesitatea de a proteja valorile care stau la baza Convenției și având în vedere că drepturile pe care aceasta le protejează, respectiv, la art. 10 și art. 8 merită același respect, este necesar să se găsească un echilibru care păstrează esența fiecăruia dintre aceste drepturi. Astfel, deși recunoaște beneficiile semnificative pe care Internetul le oferă pentru exercitarea libertății de exprimare, Curtea consideră că trebuie păstrată, în principiu, posibilitatea ca persoanele vătămate în urma declarațiilor calomnioase sau a altor tipuri de conținut ilicit să introducă o acțiune în răspundere care să poată constitui o cale de atac efectivă împotriva încălcării drepturilor personalității.”

d) PROTECȚIA IMIGRANȚILOR ȘI A STRĂINILOR

i Discurs rasist sau xenofob utilizând Internetul

Statele pot avea o necesitate socială imperativă de a proteja ordinea publică și drepturile altora, de exemplu pe cele ale comunității de imigranți, împotriva afirmațiilor și atitudinilor vexatorii și umilitoare. Un astfel de comportament riscă să provoace, în rândul publicului, reacții incompatibile cu un climat social pozitiv și să submineze încrederea în instituțiile democratice. Este așadar justificat ca statele să acționeze pentru a reduce impactul negativ al unui discurs rasist și xenofob.

În cauza *Féret împotriva Belgiei*, citată anterior, Curtea a considerat că limbajul utilizat incita în mod clar la discriminare și la ură rasială, după cum urmează:

„[...] se poate considera necesar, în societățile democratice, să se sancționeze sau să se prevină toate formele de exprimare care propagă, încurajează, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță (inclusiv intoleranța religioasă), dacă se asigură că „formalitățile”, „condițiile”, „restricțiile” sau „sancțiunile” impuse sunt proporționale cu scopul legitim urmărit.

Atingerile aduse persoanelor, comise prin injurii, prin ridiculizarea sau defăimarea anumitor categorii de populație și grupuri specifice ale acesteia sau instigarea la discriminare sunt suficiente pentru ca autoritățile să acorde prioritate

lupte împotriva discursului rasist față de o libertate de exprimare iresponsabilă care ar aduce atingere demnității sau chiar securității acestor părți sau grupuri de populație.

Discursurile politice care incită la ură bazată pe prejudecăți religioase, etnice sau culturale reprezintă un pericol pentru pacea socială și stabilitatea politică în statele democratice.

[...] este de o importanță crucială ca oamenii politici, în discursurile lor publice, să evite să transmită afirmații care ar putea alimenta intoleranța (*Erbakan împotriva Turciei*, nr. 59405/00, 6 iulie 2006, pct. 64).

[...] politicienii ar trebui să acorde o atenție deosebită apărării democrației și principiilor acesteia, întrucât obiectivul lor final este chiar preluarea puterii.

[...] incitarea la excluderea străinilor constituie o încălcare fundamentală a drepturilor persoanelor și ar trebui, în consecință, să justifice măsuri speciale de precauție din partea tuturor, inclusiv a oamenilor politici.”

Curtea reamintește că cel mai important este ca statele să lupte împotriva discriminării rasiale în toate formele și manifestările sale. Curtea face trimitere la textele diferitelor rezoluții ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitoare la acțiunea ECRI de combatere a rasismului, xenofobiei, antisemitismului și a intoleranței. Și adaugă:

„Curtea acordă o importanță deosebită suportului utilizat și contextului în care au fost difuzate în speță afirmațiile incriminate și, prin urmare, impactului lor potențial asupra ordinii publice și asupra coeziunii grupului social.”

În sfârșit, subliniază principiul potrivit căruia „*trebuie să dea dovadă de reținere în utilizarea căii penale, mai ales dacă există alte mijloace de a răspunde la atacuri și critici nejustificate din partea oponentilor săi*”.

ii Incitarea la boicot și la discriminarea de produse din străinătate pe Internet

Un primar are îndatoriri și responsabilități. Aceasta trebuie să-ți mențină o anumită neutralitate și are îndatorirea de a fi rezervat în actele sale atunci când acestea angajează colectivitatea teritorială pe care o reprezintă, în ansamblul său. Nu trebuie să incite la a face cumpărături urmând o logică discriminatorie (*Willem împotriva Franței*, citată anterior, pct. 35-41).

e) INTERNETUL ȘI DIVULGAREA DE DATE FINANCIARE ȘI PRIVIND BUNURILE

i Importanța transparenței în politică

În cauza *Wypych împotriva Poloniei* (dec.), nr. 2428/05, 25 octombrie 2005, un consilier local a fost constrâns să-și facă cunoscută, în public, situația sa financiară și a bunurilor sale. Această declarație trebuia să fie publicată într-un buletin informativ accesibil pe Internet, cu declarațiile tuturor aleșilor locali, sub sancțiunea de a nu primi salariul. Persoana interesată s-a plâns că această publicare risca să-l transforme într-o țintă și să-l expună, pe el și pe familia sa, la acte infracționale.

Deși măsura constituia o ingerință în viața privată și de familie a reclamantului, Curtea consideră că era necesară într-o societate democratică pentru „*prevenirea infracțiunilor*”, în acest caz corupția din domeniul politic. În acest cadru, utilizarea Internetului pentru publicarea respectivelor informații urmărea să garanteze posibilitatea unui control al publicului în ceea ce privește obligația de raportare, întrucât, potrivit Curții:

„The general public has a legitimate interest that are in politics ascertaining local transparent and makes declarații internet access to the access to such informări efective and easy. Without such access, the obligation would have no practical importance or genuine incidence on the degree to which the public is informed about the political process.”
(„Publicul larg are interesul legitim de a fi încredințat că politicile locale sunt transparente, iar accesul via Internet la declarații face ca accesul la astfel de informații să fie efectiv și facil. Fără acest acces, obligația nu ar avea nicio importanță practică sau vreo incidență reală asupra gradului în care este informat publicul despre procesul politic.”)

În schimb, publicarea unui articol privind situația financiară a unui europarlamentar, însoțit

de o fotografie a acestuia, nu a ridicat nicio problemă. Curtea a luat în special în considerare faptul că fotografia persoanei în cauză figura pe Internet, ceea ce excludea ca aceasta să se poată plânde de o atingere adusă vieții sale private. În plus, este vorba despre un om politic care, odată intrat în sfera publică, trebuie să accepte să facă obiectul unei largi expunerii mediatice (*Krone Verlag GmbH & Co. KG împotriva Austriei*, citată anterior, pct. 37).

ii Cauze privind spălarea de bani și defăimarea

The Times a publicat două articole despre un amplu sistem de spălare de bani instituit de G.L.; acesta era prezentat ca fiind un șef al mafiei ruse și numele său era complet menționat în articolul inițial.

Cele două articole în cauză au fost postate pe site-ul Internet al *Times* chiar în ziua publicării lor pe versiunea tipărită a ziarului. În timp ce prima procedură în defăimare era în curs de judecare, articolele au rămas pe site-ul internet al *Times*, unde erau accesibile utilizatorilor de Internet în arhivele ziarului. O a doua acțiune în defăimare a fost inițiată, din cauza publicării în continuare a articolelor pe Internet. Pârâții au adăugat la cele două articole publicate pe Internet un anunț prin care indicau că acestea făceau obiectul unei acțiuni în defăimare și că nu trebuie reproduse sau să se bazeze pe acestea fără a consulta serviciul juridic al *Times Newspapers*.

În hotărârea *Times Newspapers Ltd împotriva Regatului Unit (nr. 1 și 2)*, citată anterior, Curtea consideră semnificativ faptul că, deși procedurile în defăimare fuseseră inițiate pentru cele două articole în litigiu în decembrie 1999, nu a fost formulată nicio rezervă la versiunea Internet a acestor articole înainte de decembrie 2000. Curtea observă că arhivele sunt administrate de societatea reclamantă și că instanțele naționale nu au arătat că articolele ar fi trebuit retrase pur și simplu din arhive. În consecință, Curtea consideră că cerința ca societatea reclamantă să-și nuanțeze în mod adecvat versiunea Internet a articolelor nu a constituit o atingere disproporționată adusă dreptului la libertatea de exprimare.

Curtea afirmă că obiectul termenelor de prescripție aplicabile acțiunilor în defăimare este de a permite pârâților să se apere în mod efectiv. Statele contractante trebuie, în principiu, să stabilească termene adecvate.

Persoanele fizice defăimate trebuie să beneficieze de o posibilitate reală de a-și apăra reputația. Cu toate acestea, o acțiune în defăimare inițiată împotriva unui ziar după un interval prea lung de timp poate da naștere unei atingeri disproporționate aduse libertății presei în temeiul art. 10 din Convenție.

f) PROTECȚIA COMUNICAȚIILOR VIA INTERNET ȘI OBLIGAȚIILE STATELOR

Contenciosul referitor la Internet este în curs de dezvoltare, iar Curtea va fi cu siguranță sesizată cu alte cauze cu privire la această chestiune. Curtea va trebui așadar să aplice principiile pe care le-a consacrat în alte contexte. Aceste principii *sunt așadar expuse în continuare*.

2) Obligațiile pozitive ale statelor împotriva violenței și a altor activități infracționale sau ilegale, consacrate în alte contexte

a) OBLIGAȚIA POZITIVĂ DE A PROTEJA INDIVIZII ÎMPOTRIVA SCLAVIEI ȘI TRAFICULUI DE PERSOANE ÎN TEMEIUL ART. 4

În hotărârea *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, nr. 25965/04, pct. 289 și 307, 7 ianuarie 2010, Curtea afirmă că statele membre trebuie să combată traficul de persoane și să desfășoare anchete la nivel național, dar și să coopereze la nivel transfrontalier și să își acorde reciproc asistență pentru a răspunde dimensiunii internaționale a acestui flagel, fără de care faptele ar rămâne nepedepsite. Statele trebuie așadar să desfășoare o anchetă efectivă care să acopere întregul lanț al traficului, de la recrutarea victimelor până la exploatarea acestora. Acestea trebuie să ia în considerare întreaga rețea a traficului și filierele sale, pornind de la statul de destinație, statul de plecare la statul de tranzit.

b) OBLIGAȚIA POZITIVĂ DE A PROTEJA INDIVIZII ÎMPOTRIVA ÎNCĂLCĂRII INTEGRITĂȚII LOR FIZICE ȘI ÎMPOTRIVA VIOLENȚELOR SEXUALE

i Obligația pozitivă de a pedepsi violurile și alte violențe și abuzuri sexuale, în temeiul art. 3 și 8

În principiu, trebuie să existe măsuri naționale care să permită garantarea respectării demnității umane și protecția interesului superior al copilului (*C.A.S. și C.S. împotriva României*, nr. 26692/05, pct. 82, 20 martie 2012). În această hotărâre, Curtea a recunoscut în mod clar că statele au obligația, în temeiul art. 3 și art. 8, să se asigure că este efectuată o anchetă penală efectivă în cauzele de violență împotriva copiilor. În plus, Curtea face trimitere în mod expres la obligațiile internaționale, în special la *Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului*.

Obligațiile pozitive ale statului pot implica adoptarea de măsuri chiar și în sfera relațiilor dintre indivizi. Astfel, în hotărârea *M.C. împotriva Bulgariei*, citată anterior, Curtea a afirmat că:

„[...] statele membre au obligația pozitivă, inerentă ar. 3 și 8 din Convenție, de a adopta dispoziții în materie penală care să sancționeze efectiv violul și să le aplice în practică prin intermediul unei anchete și urmării penale efective.”

Descurajarea efectivă a unui act atât de grav precum violul, care pune în discuție valori fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private, impune adoptarea unor dispoziții penale eficiente. Copiii și alte persoane vulnerabile, în special, trebuie să beneficieze de o protecție efectivă.

Obligația pozitivă de a efectua o anchetă oficială nu poate, în principiu, să fie limitată doar la cazurile de rele tratamente comise de agenți ai statului.

ii Alte obligații pozitive, în temeiul art. 8

Statele membre au, de asemenea, obligații pozitive în temeiul Convenției, în ceea ce privește acte mai puțin grave care aduc atingere intimității și integrității fizice sau morale a copiilor, în raport cu faptele unor persoane de drept privat. În cauza *Soderman împotriva Suediei* (MC) (nr. 5786/08, CEDO 2013), Curtea concluzionat că a fost încălcat dreptul la respectarea vieții private (art. 8 din CEDO) din cauza lipsei unor dispoziții legale clare care să incrimineze fapta de a filma un copil dezbrăcat în timp ce se afla acasă, fără știrea sa. Chiar dacă în cauză nu au existat violențe, abuzuri sau contacte fizice, ar fi trebuit să existe „*un cadru juridic adecvat care să asigure reclamantei o protecție adecvată*” împotriva unor astfel de fapte (pct. 85 și 89).

c) OBLIGAȚIA POZITIVĂ DE A COMBATE RASISMUL, DISCURSURILE DE INCITARE LA URĂ ȘI DISCRIMINARE, INTOLERANȚĂ, APOLOGIA VIOLENȚEI ȘI A TERORISMULUI

Jurisprudența Curții conține numeroase exemple precum hotărârile:

- *Jersild împotriva Danemarcei*, 23 septembrie 1994, pct. 30, seria A nr. 298

„[...] este deosebit de importantă combaterea discriminării rasiale sub toate formele și manifestările sale.”

- *Gündüz împotriva Turciei*, citată anterior, pct. 40

„[...] toleranța și respectul față de demnitatea egală a tuturor ființelor umane constituie fundamentul unei societăți democratice și pluraliste. Rezultă că, în principiu, se poate considera necesar, în societățile democratice, să se sancționeze sau să se prevină toate formele de exprimare care propagă, incită la, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță (inclusiv intoleranța religioasă), dacă se asigură că «formalitățile», «condițiile», «restricțiile» sau «sancțiunile» impuse sunt proporționale cu scopul legitim urmărit.”

- *Gündüz împotriva Turciei*, citată anterior, pct. 41

„[...] expresiile concrete care constituie un discurs de incitare la ură, care pot fi ofensatoare pentru indivizi sau grupuri, nu beneficiază de protecția oferită de art. 10 din

Convenție.”

În ceea ce privește discursul de incitare la ură și care face apologia violenței, Curtea subliniază în cauza *Sürek împotriva Turciei (nr. 1)* (MC), citată anterior, că sancționarea cu amendă pentru răspândirea propagandei separatiste prin intermediul unei reviste care face apel la o răzbunare sângeroasă și la o violență letală răspundea unei „*nevoi sociale imperative*”.

De asemenea, condamnarea reclamantului pentru complicitate la apologia terorismului, în urma publicării unui desen referitor la atentatele din 11 septembrie 2001, a fost considerată ca fiind în conformitate cu art. 10 din Convenție (*Leroy împotriva Franței*, nr. 36109/03, 2 octombrie 2008). Având în vedere caracterul sensibil al combaterii terorismului, condamnarea urmărea mai multe scopuri legitime: menținerea securității publice, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor. Lucrarea nu se limita la criticarea imperialismului american, ci și glorifica distrugerea sa prin violență. Legenda care însoțea caricatura exprima solidaritatea morală cu teroriștii. A fi de acord cu violența față mii de civili aduce atingere demnității victimelor.

Curtea a subliniat, de asemenea că, fără a constitui un apel direct la acte de incitare la ură, declarațiile pot avea un caracter grav și negativ, contrar Convenției. Curtea a repetat în mod constant că discriminarea bazată pe orientarea sexuală este la fel de gravă precum discriminarea bazată pe rasă, origine sau culoarea pielii (*Vejdeland c. Suedea*, nr. 1813/07, 9 februarie 2012). Prin urmare, trebuie acordată o atenție deosebită comentariilor online ale utilizatorilor de Internet, chiar dacă nu au intenția de a-și exprima disprețul față de alte persoane sau un grup. Se poate lansa o dezbatere pe un subiect legitim care poate să degereze rapid și să dea naștere unor afirmații discriminatorii care contravin demnității, drepturilor sau reputației unor minorități sau grupuri vulnerabile, cu încălcarea Convenției.

În temeiul art. 17 din Convenție, discursul incompatibil cu valorile proclamate și garantate de Convenție nu este protejat de art. 10. Exemple de astfel de discursuri includ afirmațiile care neagă Holocaustul, care justifică o politică pronazistă, care asociază pe toți musulmanii unui act grav de terorism, sau clasifică evreii drept „*sursă a răului*” în Rusia [*Lehideux și Isorni împotriva Franței*, 23 septembrie 1998, pct. 47 și 53, *Culegere 1998-VII*; *Garaudy împotriva Franței* (dec.), nr. 65831/01, CEDO 2003-IX; *Norwood împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 23131/03, CEDO 2004-XI; *Witzsch împotriva Germaniei* (dec.), nr. 7485/03, 13 decembrie 2005, și *Pavel Ivanov împotriva Rusiei* (dec.), nr. 35222/04, 20 februarie 2007].

„La fel ca orice altă afirmație îndreptată împotriva valorilor care stau la baza Convenției, justificarea unei politici pronaziste nu poate beneficia de protecția oferită de art. 10” și există

„[...] o categorie [de] fapte istorice stabilite clar – precum Holocaustul – a căror negare sau la revizuire, în temeiul art. 17, este exclusă de la protecția oferită de art. 10.”

Această afirmație a Curții în hotărârea *Lehideux și Isorni împotriva Franței* (citată anterior, pct. 53 și 47), arată că autorii unor acte incompatibile cu democrația și drepturile omului, precum și autorii celor interzise de art. 17 din Convenție nu beneficiază așadar de protecția oferită de art. 10 [a se vedea, de asemenea, *Garaudy împotriva Franței* (dec.), citată anterior].

Un atac general și vehement împotriva unui anumit grup etnic este în contradicție cu valorile toleranței, păcii sociale și nediscriminării, care stau la baza Convenției, și nu beneficiază de protecția art. 10 [*Pavel Ivanov împotriva Rusiei* (dec.), citată anterior]. Același lucru este valabil și în ceea ce privește alte afirmațiile îndreptate împotriva valorilor care stau la baza Convenției, precum afirmațiile rasiste, antisemitismul (*Garaudy împotriva Franței*, citată anterior) sau islamofobia [*Norwood împotriva Regatului Unit* (dec.), citată anterior].

ANEXĂ – LISTA HOTĂRĂRILOR ȘI DECIZIILOR

-A-

[A.D. împotriva Țărilor de Jos](#) (dec.), nr. 21962/93, 11 ianuarie 1994
[Ahmet Yıldırım împotriva Turciei](#), nr. 3111/10, CEDO 2012
[Airey împotriva Irlandei](#), 9 octombrie 1979, seria A nr. 32
[Akdaş împotriva Turciei](#), nr. 41056/04, 16 februarie 2010
[Akdeniz împotriva Turciei](#) (dec.), nr. 20877/10, 11 martie 2014
[Al-Skeini și alții împotriva Regatului Unit](#) (MC), nr. 55721/07, CEDO 2011
[Aleksy Ovchinnikov împotriva Rusiei](#), nr. 24061/04, 16 decembrie 2010 (*document disponibil numai în limba engleză*)
[Alkaya împotriva Turciei](#), nr. 42811/06, 9 octombrie 2012
[Amann împotriva Elveției](#) (MC), nr. 27798/95, CEDO 2000-11
[Anheuser-Busch Inc. împotriva Portugaliei](#) (MC), nr. 73049/01, CEDO 2007-1
[Animal Defenders International împotriva Regatului Unit](#) (MC), nr. 48876/08, CEDO 2013
[Appleby și alții împotriva Regatului Unit](#), nr. 44306/98, CEDO 2003-VI
[Ashby Donald și alții împotriva Franței](#), nr. 36769/08, 10 ianuarie 2013
[August împotriva Regatului Unit](#) (dec.), nr. 36505/02, 21 ianuarie 2003 (*document disponibil numai în limba engleză*)
[Autronic AG împotriva Elveției](#), 22 mai 1990, seria A nr. 178
[Axel Springer împotriva Germaniei](#) (MC), nr. 39954/08, CEDO 2012
[Axel Springer AG împotriva Germaniei \(nr. 2\)](#), nr. 48311/10, 10 iulie 2014

-B-

[B. împotriva Franței](#), nr. 5335/06, 17 decembrie 2009
[Bartnik împotriva Poloniei](#) (dec.), nr. 53628/10, 11 martie 2014
[Belpietro împotriva Italiei](#), nr. 43612/10, 24 septembrie 2013
[Ben El Mahi împotriva Danemarcei](#) (dec.), nr. 5853/06, CEDO 2006-XV (extras)
[Bladet Tromso și Stensaas împotriva Norvegiei](#) (MC), nr. 21980/93, CEDO 1999-III
[Bohlen împotriva Germaniei](#), nr. 53495/09, 19 februarie 2015
[Brunet împotriva Franței](#), nr. 21010/10, 18 septembrie 2014

-C-

[C.A.S. și C.S. împotriva României](#), nr. 26692/05, 20 martie 2012
[Catan și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei](#) (MC), nr. 43370/04, 8252/05 și 18454/06, CEDO 2012 (extrase)
[Comitetul de redacție al Pravoye Delo și Shtekel împotriva Ucrainei](#), nr. 33014/05, 5 mai 2011
[Copland împotriva Regatului Unit](#), nr. 62617/00, CEDO 2007-1
[Cox împotriva Turciei](#), nr. 2933/03, 20 mai 2010 (*document disponibil numai în limba engleză*)
[Cumpănă și Mazăre împotriva României](#) (MC), nr. 33348/96, pct. 111, CEDO 2004-XT

-D-

[Dalea împotriva Franței](#) (dec.), nr. 964/07, 2 februarie 2010
[De Haes și Gijssels împotriva Belgiei](#), 24 februarie 1997, pct. 48, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-1
[De Lesquen du Plessis-Casso împotriva Franței \(nr. 2\)](#), nr. 34400/10, 30 ianuarie 2014

[Delfi AS împotriva Estoniei](#) (MC), nr. 64569/09, 16 iunie 2015

-E-

[Editions Plon împotriva Franței](#), nr. 58148/00, CEDO 2004-IV

[Comitetul de redacție al Pravoye Delo și Shtekel împotriva Ucrainei](#), nr. 33014/05, 5 mai 2011
(document disponibil numai în limba engleză)

[Eon împotriva Franței](#), nr. 26118/10, 14 martie 2013

-F-

[Fatullayev împotriva Azerbaidjanului](#), nr. 40984/07, 22 aprilie 2010 (document disponibil numai în limba engleză)

[Féret împotriva Belgiei](#), nr. 15615/07, 16 iulie 2009, 16 iulie 2009

[Flinkkila și alții împotriva Finlandei](#), nr. 25576/04, 6 aprilie 2010

-G-

[Garaudy împotriva Franței](#) (dec.), nr. 65831/01, CEDO 2003-IX

[Gardel împotriva Franței](#), nr. 16428/05, 17 decembrie 2009

[Gaskin împotriva Regatului Unit](#), 7 iulie 1989, seria A nr. 160

[Gillberg împotriva Suediei](#) (MC), nr. 41723/06, 3 aprilie 2012

[Guerra și alții împotriva Italiei](#), 19 februarie 1998, Culegere 1998-1

[Gündüz împotriva Turciei](#), nr. 35071/97, CEDO 2003-XI

-H-

[Halford împotriva Regatului Unit](#), 25 iunie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-III

[Handyside împotriva Regatului Unit](#), 7 decembrie 1976, seria A nr. 24

[Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei](#) (MC), nr. 27765/09, CEDO 2012

-J-

[Jaloud împotriva Țărilor de Jos](#) (MC), nr. 47708/08, CEDO 2014

[Jersild împotriva Danemarcei](#), 23 septembrie 1994, seria A nr. 298

-K-

[K.H. și alții împotriva Slovaciei](#), nr. 32881/04, 28 aprilie 2009 (document disponibil numai în limba engleză)

[K.U. împotriva Finlandei](#), nr. 2872/02, 2 decembrie 2008

[Kenedi împotriva Ungariei](#), nr. 31475/05, 26 mai 2009

[Kennedy împotriva Regatului Unit](#), nr. 26839/05, 18 mai 2010

[Khelili împotriva Elveției](#), nr. 16188/07, 18 octombrie 2011

[Khmel împotriva Rusiei](#), nr. 20383/04, 12 decembrie 2013

[Khurshid Mustafa și Tarzibachi împotriva Suediei](#), nr. 23883/06, 16 decembrie 2008

[Kinnunen împotriva Finlandei](#), nr. 24950/94, decizie a Comisiei din 15 mai 1996 (document disponibil numai în limba engleză)

[Klass și alții împotriva Germaniei](#), 6 septembrie 1978, seria A nr. 28

[Krone Verlag GmbH & Co. KG împotriva Austriei](#), nr. 34315/96, 26 februarie 2002

[Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH împotriva Austriei \(nr. 2\)](#), nr. 1593/06, 19 iunie 2012

-L-

[Leander împotriva Suediei](#), 26 martie 1987, seria A nr. 116

[Lehideux și Isorni împotriva Franței](#), 23 septembrie 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-VII

[Lenzing AG împotriva Regatului Unit](#) (dec.), nr. 38817/97, 9 septembrie 1998
[Leroy împotriva Franței](#), nr. 36109/03, 2 octombrie 2008
[Liberty și alții împotriva Regatului Unit](#), nr. 58243/00, 1 iulie 2008
[Lindon, Otchakovsky-Laurens și July împotriva Franței](#) (MC), nr. 21279/02 și 36448/02, CEDO 2007-IV
[Lingens împotriva Austriei](#), 8 iulie 1986, seria A nr. 103
[Loiseau împotriva Franței](#) (dec.), nr. 46809/99, CEDO 2003-XII (extrase)

-M-

[M.C. împotriva Bulgariei](#), nr. 39272/98, CEDO 2003-XII
[M.G. împotriva Regatului Unit](#), nr. 39393/98, 24 septembrie 2002
[M.K. împotriva Franței](#), nr. 19522/09, 18 aprilie 2013
[M.M. împotriva Regatului Unit](#), nr. 24029/07, 13 noiembrie 2012
[McGinley și Egan împotriva Regatului Unit](#), 9 iunie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-III
[McVeigh, O'Neill și Evans împotriva Regatului Unit](#), nr. 8022/77, 8025/77 și 8027/77, raport al Comisiei din 18 martie 1981, Decizii și rapoarte nr. 25
[Megadat.com SRL împotriva Moldovei](#), nr. 21151/04, 8 aprilie 2008
[Morice împotriva Franței](#) (MC), nr. 29369/10, 23 aprilie 2015
[Mosley împotriva Regatului Unit](#), nr. 48009/08, 10 mai 2011 (*document disponibil numai în limba engleză*)
[Mișcarea raëliană elvețiană împotriva Elveției](#) (MC), nr. 16354/06, CEDO 2012
[Muscio împotriva Italiei](#) (dec.), nr. 31358/03, 13 noiembrie 2007

-N-

[Nedim Sener împotriva Turciei](#), nr. 38270/11, 8 iulie 2014
[Neij și Sunde Kolmisoppi împotriva Suediei](#) (dec.), nr. 40397/12, 9 februarie 2013
[News Verlags GmbH & Co. KG împotriva Austriei](#), nr. 31457/96, CEDO 2000-1
[Niemiets împotriva Germaniei](#), 16 decembrie 1992, seria A nr. 251-B
[Niskasaari și Otavamedia Oy împotriva Finlandei](#), nr. 32297/10, 23 iunie 2015
[Norwood împotriva Regatului Unit](#) (dec.), nr. 23131/03, CEDO 2004-XT

-O-

[Oberschlick împotriva Austriei \(nr. 2\)](#), 1 iulie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-IV
[Observer și Guardian împotriva Regatului Unit](#), 26 noiembrie 1991, seria A nr. 216
[Osterreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung împotriva Austriei](#), nr. 39534/07, 28 noiembrie 2013
[Ozgür Gündem împotriva Turciei](#), nr. 23144/93, CEDO 2000-III

-P-

[P. și S. împotriva Poloniei](#), nr. 57375/08, 30 octombrie 2012
[P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit](#), nr. 44787/98, CEDO 2001-IX
[Paeffgen GmbH împotriva Germaniei](#) (dec.), nr. 25379/04 și alte cereri, 18 septembrie 2007
[Palusinski împotriva Poloniei](#) (dec.), nr. 62414/00, CEDO 2006-XI
[Pavel Ivanov împotriva Rusiei](#) (dec.), nr. 35222/04, 20 februarie 2007 (extras)
[Pay împotriva Regatului Unit*](#) (dec.), nr. 32792/05, 16 noiembrie 2008 (*document disponibil numai în limba engleză*)
[Peck împotriva Regatului Unit](#), nr. 44647/98, CEDO 2003-1
[Perrin împotriva Regatului Unit](#) (dec.), nr. 5446/03, CEDO 2005-XI (extras)
[Peruzzo și Martens împotriva Germaniei](#) (dec.), nr. 7841/08 și 57900/12, 4 iunie 2013
[PETA Deutschland împotriva Germaniei](#), nr. 43481/09, 8 noiembrie 2012

[Pla și Puncernau împotriva Andorrei](#), nr. 69498/01, CEDO 2004-VIII
[Premininy împotriva Rusiei](#), nr. 44973/04, 10 februarie 2011 (document disponibil numai în limba engleză)

-Q-

-R-

[Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei](#), nr. 25965/04, 7 ianuarie 2010 (document disponibil numai în limba engleză)
[Renaud împotriva Franței](#), nr. 13290/07, 25 februarie 2010
[Roche împotriva Regatului Unit](#) (MC), nr. 32555/96, CEDO 2005-X
[Roșianu împotriva României](#), nr. 27329/06, 24 iunie 2014
[Rotaru împotriva României](#) (MC), nr. 28341/95, CEDO 2000-V
[Rùzovyppanter, o.s. împotriva Republicii Cehe](#), nr. 20240/08, 2 februarie 2012

-S-

[S. și Marper împotriva Regatului Unit](#) (MC), nr. 30562/04 și 30566/04, 4 decembrie 2008
[Saaristo și alții împotriva Finlandei](#), nr. 184/06, 12 octombrie 2010
[SC Editura Orizonturi SRL împotriva României](#), nr. 15872/03, 13 mai 2008
[Schuman împotriva Poloniei](#) (dec.), nr. 52517/13, 3 iunie 2014
[Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG împotriva Elveției](#), nr. 34124/06, 21 iunie 2012
[Sciaccia împotriva Italiei](#), nr. 50774/99, CEDO 2005-1
[Sdruzeni Jihoceské Matky împotriva Republicii Cehe](#) (dec.), nr. 19101/03, 10 iulie 2001
[Shimovolos împotriva Rusiei](#), nr. 30194/09, 21 iunie 2011
[Smith Kline împotriva Țărilor de Jos](#) (dec.), nr. 12633/87, 4 octombrie 1990
[Soderman împotriva Suediei](#) (MC), nr. 5786/08, CEDO 2013
[Stoll împotriva Elveției](#) (MC), nr. 69698/01, CEDO 2007-V
[Sürek împotriva Turciei \(nr. 1\)](#) (MC), nr. 26682/95, CEDO 1999-IV
[Szima împotriva Ungariei](#), nr. 29723/11, 9 octombrie 2012

-T-

[Társaság a Szabadsággokért împotriva Ungariei](#), nr. 37374/05, 14 aprilie 2009
[Tierbefreier e. V. împotriva Germaniei](#), nr. 45192/09, 16 ianuarie 2014
[Times Newspapers Ltd împotriva Regatului Unit](#) (nr. 1 și 2), nr. 3002/03 și 23676/03, 10 martie 2009
[Timpul Info-Magazin și Anghel împotriva Moldovei](#), nr. 42864/05, 27 noiembrie 2007 (document disponibil numai în limba engleză)

-U-

[Uzun împotriva Germaniei](#), nr. 35623/05, 2 septembrie 2010

-V-

[Van der Velden împotriva Țărilor de Jos](#) (dec.), nr. 29514/05, CEDO 2006-XV (extrase)
[Vejdeland împotriva Suediei](#), nr. 1813/07, 9 februarie 2012
[Verlagsgruppe News GmbH și Bobi împotriva Austriei](#), nr. 59631/09, 4 decembrie 2012
[Vgt Verein gegen Tierfabriken împotriva Elveției](#), nr. 24699/94, CEDO 2001-VI

[Von Hannover împotriva Germaniei \(nr. 2\)](#) (MC), nr. 40660/08 și 60641/08, CEDO 2012

-W-

[Weber și Saravia împotriva Germaniei](#) (dec.), nr. 54934/00, CEDO 2006-XI

[Weszynowski și Smolczewski împotriva Poloniei](#), nr. 33846/07, 16 iulie 2013

[Witzsch împotriva Germaniei](#) (dec.), nr. 7485/03, 13 decembrie 2005 (*document disponibil numai în limba engleză*)

[Willem împotriva Franței](#), nr. 10883/05, 16 iulie 2009

[Wypych împotriva Poloniei](#) (dec.), nr. 2428/05, 25 octombrie 2005 (*document disponibil numai în limba engleză*)

-X-

[Xet Y împotriva Țărilor de Jos](#), 26 martie 1985, seria A nr. 91

-Y-

[Youth Initiative for Human Rights împotriva Serbiei](#), nr. 48135/06, 25 iunie 2013

-Z-